

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS
PIEŠIMO KATEDRA

DEIMANTĖ KONDROTAITĖ
Dailės magistratūros (specializacija – grafika) studentė

SEKSUALUMO DISEKCIJA

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas
Prof. Vaidotas Janulis
Recenzentas
Doc. Irena Ambraziienė

Šiauliai, 2006

SANTRAUKA

SEKSUALUMO DISEKCIJA (lot. *dissectio* – perpjovimas) – dvylikos grafikos darbų kolekcija, kurioje vaizduojamos dviejų skirtingų žmonių destruktyvizuotų kūnų plastikos interpretacijos lakštiniame grafikoje. Pagrindinis dėmesys nukreiptas į žmogaus vidinio, dvasinio, seksualumo erdves, kurios šiuolaikiniame pasaulyje yra užslopintos, o pirmenybę užima išorinio seksualumo veiksnys. Vidinis žmogaus seksualumas – troškimas kam nors priklausyti, susivienyti su kažkuo, patirti santykį; tai yra troškimas kurti ir būti vaisingam, intymumo ir švelnumo ilgesys, jautrumo ir užuojautos, tobulumo ilgesys, visa tai siekiama atskleisti šilkografijos darbų kolekcijoje. Magistro darbe seksualumas nagrinėjamas ne tik istoriniu ar psichologiniu aspektu, bet ir plastinės raiškos priemonėmis formuojamas vizualus seksualumo, vidinio seksualumo įvaizdis. Pagrindinis siekis, meno kūriniais nubrėžti ribą tarp moralinio ir pornografinio seksualumo, juolab, kad mes gyvename lytinę funkciją skatinančioje visuomenėje. Remiamasi Antano Poškaus žmogaus meilių teoriniais darbais, apžvelgiama Lanso Deino sudaryta Kama Sutra, kurioje nagrinėjama erotinė meilė ir kaip iš sektinų pavyzdžių remiamasi Zdzislaw Beksinski kūryba bei kitų autorių mintimis seksualumo tema. Kūrybinė grafikos kolekcija sukurta tradicine trafaretine spaudos technika – šilkografija. Eskizavimui naudotasi ne tik įprasta mums priemone pieštuku, bet pasitelkti du grafiniai redaktoriai – CorelDRAW ir Adobe Photoshop. Kalbant apie grafikos darbų kolekciją galime teigti, kad seksualumo interpretacijos vizualiame pavidale puikiai įsiterpia į meno sferą ją papildydamos.

SUMMARY

The dissection of sexuality (Lat. *dissectio* – dissection) – the collection of twelve graphics works, in which are depicted two different plastic interpretations of destructivized people's bodies on sheet graphics. The attention is focused towards the man's inner, spiritual, sexual spaces, which in the contemporary world are killed, the first place is taken by the factor of outer sexuality. The inner person's sexuality – the desire to belong to somebody, to merge with somebody, to experience the relationship. This is the desire to create and to be seminiferous. The longing for intimacy and tenderness, sensitivity and sympathy, perfection – everything is depicted in the collection of serigraphy works. The main aim is to make the boundary by means of art works between the moral and pornographic sexuality, as we live in the society which encourages the sexual function. The theoretical works on person's loves by Antanas Poškus, *Kama Sutra* compiled by Lans Dein, in which the erotic love is investigated, the works by Zdzislaw Bekinski are the basics of the present work. The graphical collection is created by traditional stencil technique – serigraphy. For the sketching not only the pencil is used, but also two graphical editors – CorelDRAW and Adobe Photoshop are used. In the present Master's work the sexuality is investigated not only by historical and psychological aspect, but also by the plastic expression. The image of visual sexuality and inner sexuality is shaped.

TURINYS

1. ĮVADAS.....	4
2. SEKSUALUMO KONCEPCIJŲ TRAKTUOTĖS VISUOMENĖS KULTŪROS RAIDOJE.....	10
2.1. Meilės sampratos kitimas nuo senovės Antikos iki šių dienų.....	10
2.2. Seksualumo vieta mūsų visuomenėje.....	15
2.2.1. „Išorinis“ seksualumas.....	16
2.2.2. „Vidinis“ seksualumas.....	16
2.3. Vyras ir moteris romantinio seksualumo plotmėje.....	18
2.4. Žmogaus kūno traktuotė mene.....	20
3. SEKSUALUMO DISEKCIJOS KOLEKCIJOS TECHNOLOGIJŲ APŽVALGA....	22
3.1. Šilkografijos raida bei jos atstovai.....	22
3.2. Šilkografijos technologija.....	24
3.3. Grafiniai redaktoriai.....	25
4. SEKSUALUMO DISEKCIJOS KOLEKCIJOS KONCEPCIJA.....	27
5. IŠVADOS.....	31
6. LITERATŪRA IR ŠALTINIAI	32
7. PRIEDAI.....	34

IVADAS

Darbo problematika. XX amžiaus seksualinės bei kultūrinės revoliucijos pakeitė meilės, žmogaus seksualumo bei seksualinio kontakto reikšmę. Tačiau meilė išliko stipriai išgyvenama emocija, ir intymūs ryšiai tebeužima svarbią vietą žmonių gyvenime. Meilės jausmo bei vidinio seksualumo prasmė ir vertė yra ta, kad jos priverčia mus realiai pripažinti kitam tą besąlygišką reikšmę pamirštant egoizmą, kuri dažnai priskiriame tik sau. Vidinis žmogaus seksualumas svarbus kaip viso mūsų dėmesio nukreipimas nuo savęs į kitą. Jis universalus ir nekintantis, paliečiantis kiekvieną, to trokštantį nepriklausomai nuo epochos, padėties, turto, amžiaus ar išvaizdos.

Gilintis į vidinio seksualumo prigimtį, reiškia suvokti bendrą jo stygių šiandieną ir pasmerkti tas socialines sąlygas, kurios atsakingos už šį stygių.

Dažnai mene, meno kūrinuose, sutinkamas moters, rečiau vyro vaizdavimas, nagrinėjami jų kaip vienišų, kažko ieškančių individų jausmų protrūkiai. Galbūt dėl šios priežasties šiame magistriniame darbe didelis dėmesys nukreiptas į dviejų žmonių jausminę skalę, į destruktivizuotų figūrų plastinę raišką, prisilietimo svarbą abipusiam bendravime. Negalime teigti, kad ši tema dar nepaliesta, žmonių tarpusavio santykiai gera dirva analizei, kūrybinei „kančiai“, vis kitokiai jausminei menininko išraiškai, kuri priklausomai nuo kūrėjo išmonės suskamba kas kart naujai.

Savitai interpretuojami destruktivizuoti vyro ir moters kūnai šioje kolekcijoje yra pagrindiniai analizuotini centrai, kuriame erdvėje suskambantys vidiniu seksualumu. SEKSUALUMO DISEKCIJA¹ – tai žvilgsnis į vidinio seksualumo erdves, kurios šiuolaikiniame pasaulyje yra užslopintos, o pirmenybę užima išorinio seksualumo veiksnys. Vidinis žmogaus seksualumas – troškimas kam nors priklausyti, susivienyti su kažkuo, patirti santykį; tai yra troškimas kurti ir būti vaisingam, intymumo ir švelnumo ilgesys, jautrumo ir užuojautos, tobulumo ilgesys², visa tai siekiama atskleisti šilkografijos darbų kolekcijoje.

Mes gyvename anarchiškoje seksualumo visuomenėje. Ką reiškia seksualumas dabartiniame pasaulyje, kodėl jis toks svarbus, ką duoda žmogui, kokias emocijas teikia? Trumpai atsakant į šiuos klausimus, galime teigti, kad iš medicininės – biologinės pusės – fizinis pasitenkinimas, iš psichologinės – vidinių poreikių patenkinimas, iš meninės – dvasinio peno patenkinimas. Nagrinėjant seksualumo problemą šiuolaikinėje visuomenėje būtina gilintis į seksualumo sampratą, jo ištakas ir kitimą istorijos raidoje. Gyvendami skatinančioje lytinę funkciją pornografinėje visuomenėje, kuri sužadina mūsų seksualinį potraukį, norima nubrėžti moralines seksualumo ribas. Seksualumas – svarbi asmenybės savybė, pasireiškianti ne tik realizuojant giminės pratęsimo funkciją, bet ir vienaip ar kitaip sąlygojanti mūsų saviraiškos ir santykių su išoriniu pasauliu aspektus.

¹ Disekcija – lot. *dissectio* – perpjovimas

² <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/10842> žr. 2006 11 08

Darbo aktualumas. Šiandieninė masinė kultūra skatina seksualių poreikių ir vertybių svarbumą.

Seksualumas meninėje raiškoje žengiant per meno istoriją prizmę buvo perteikiamas labai įvairiai. Šioje kolekcijoje vyraujančiu seksualumu norima pažadinti žmoguje menininką, jame išugdyti vertybes, kurios pagal vertybinę pedagogiką – grožis, tiesa, gėris, šventumas. Naudojant šilkografijos techniką perduoti geras, romantiškas emocijas, siekti žiūrovo ir sukurto paveikslo vidinės įtampos. Siekis parodyti kaip analizuojama seksualumo problema išsprendžia meninėje plotmėje. Siekis „priversti“ žmogų galvoti apie meilę, simpatiją, vidinį seksualumą palikus darbų ekspozicines erdves. Seksualumas yra pats intymiausias iš visų žmogiškųjų veiksmų, tai siekiama atskleisti šioje kolekcijoje, apie jį kalbama kaip apie pilnatvę, dviejų žmonių sąjungą. Seksualumas ne gyvenimo būdas, bet gyvenimo dalis.

Darbo objektas. Dvylikos grafikos darbų kolekcija, kuri vaizduoja dviejų skirtingų žmonių destruktivizuotų kūnų plastikos interpretacijas lakštinėje grafikoje. Kolekcijos ciklas pavadintas SEKSUALUMO DISEKCIJA.

Darbo tikslas. Taikant teorines žinias apie seksualumą kurti figūrines kompozicijas, idėjinius siužetus vizualizuojant šilkografijos darbuose. Meno kūriniais nubrėžti ribą tarp moralinio ir pornografinio seksualumo.

Uždaviniai. Temos suformulavimas bei pagrindinės idėjos iškėlimas; analizė pasirinkta seksualumo tema; eskizų kūrimas; atskleisti jausminio seksualinio kontakto nesuprimumą esmę vaizduojamomis figūromis; kurti siužetines kompozicijas naudojantis grafikos raiškos priemonėmis; tobulinant praktines žinias šilkografijos technikos srityje perteikti kuriamus vaizdus; tinkamai pasirinkti kuriamų vaizdų atspalvių tonus, spalvinių dėmių, linijų išsidėstymą plokštumoje.

Hipotezė. Nubrėžiamos moralinio seksualumo ribos skatinančioje seksualinį potraukį bei lytinę funkciją pornografinėje visuomenėje.

SEKSUALUMO DISEKCIJOS kolekcijos koncepcijos. Mus supanti aplinka daro poveikį ne tik mūsų elgsenai, mąstysenai, bet ir stengiasi keisti mūsų požiūrį į žmogišką pradą. Šioje aplinkoje galima įžiūrėti seksualumo sampratos nuskurdimą ir sumenkimą, atsiranda siekis tai keisti. Grafikos darbų kolekcijoje – vaizduojamas dvasios seksualumas žmogiškojo buvimo plotmėje.

Nagrinėjant pasirinktą temą svarbu suprasti kas yra meilė? Kokie jos pavidalai? Kaip ji veikia viena ar kelis individus? Remiamasi Antano Poškaus žmogaus meilių teoriniais darbais. Mūsų laikais, kada dvasinės vertybės, tarp jų ir meilė, nupiginta, sumenkinta ir paversta rinkos preke, autorius atgaivina tikrąją meilės sampratą, gvildena žmogaus meilės išraiškas. Svarbu peržvelgti ir Lanso Deino sudarytą Kama Sutrą nagrinėjančią erotinę meilę. Kaip iš sektinų pavyzdžių remiamasi Zdzislaw Beksinski kūryba, jo darbuose vyraujančiais spalviniais sprendimais, kompozicinių siužetų

kūrimu, tapybinio potėpio plastika, kurio techninį sprendimą galima pritaikyti ir grafikoje šiek tiek konstruktyvuojant vaizdą. Taipogi, neaplenkiami ir kitų autorių pamąstymai seksualumo tema.

Grafikos darbuose atsiskleidžia paties autoriaus vidiniai išgyvenimai, vizijų ir idėjų, nujautimų ir patyrimų visuma.

Kodėl taip, o ne kitaip vaizduojamas meno kūrinys, pakankamai sunku apibrėžti, turbūt didžioji dalis menininkų atsakytų labai panašiai. Mus pakankamai stipriai įtakoja supanti aplinka, susiformavęs supratimas apie vieną ar kitą diskutuotiną klausimą, siunčia mums impulsus jį interpretuoti būtent taip, o ne kitaip. Taigi meno kūrinys ta pačia tema gali įgauti labai skirtingus pavidalus. Tai priklauso nuo kiekvieno mūsų skirtingo aplinkos veiksnių išgyvenimo, nuo įgimtų ir tobulinamų gebėjimų, vaizduotės bei idėjų išsivystymo lygio. Šios kolekcijos pradinė idėja nuo galutinės pasikeitė 180 laipsnių kampu. Kiekvieną kartą permąstant šią temą galima interpretuoti naujai.

Metodika. Kūrybinė grafikos kolekcija sukurta tradicine trafaretine spaudos technika – šilkografija. Eskizavimui naudotasi ne tik įprasta mums priemone pieštuku, bet pasitelkti du grafiniai redaktoriai – CorelDRAW ir Adobe Photoshop.

CorelDRAW – vektorinės grafikos redaktorius. Šios kompiuterinės programos pagalba galima piešti laisvų formų piešinius bei kreives, redaguoti fotografijas, galima rinktis ir naudoti įvairias formas. Suformuoto objekto forma bei kontūrą galima spalvinti kita spalva, nepatikusią keisti. Pagrindinė valdymo priemonė yra pelė, kurios pagalba galima pasirinkti norima darbui funkciją, formuoti kontūrą bei jį keisti. Būtent ši programa leidžia formuoti spalvotą vaizdą jį sluoksniuojant. Išsaugoti atskiri sluoksniai vėliau išleidžiami ant skaidrių, kurios naudojamos šilkografijos technikoje.

Adobe Photoshop – taškinės grafikos redaktorius. Naudojamas fotografijoms apdoroti, redaguoti bei galima ant fotografijos formuoti kitą vaizdą, piešti pelės pagalba. Šios programos pagalba kuriama tinklo faktūra, išleidus ją ant skaidrės naudojama šilkografijoje.

Šilkografija – atspaudai gaunami iš poliesterio ir šilko tinklelių padarius trafaretus, kurie praleidžia dažus. Atsiradus kompiuteriams supaprastėjo formų gaminimas, prieš spausdinant turime turėti formą, trafaretą, kurio pagalba bus išgautas vaizdas. Šilkografijos trafaretas paruošiamos labai paprastai: kompiuteryje suformuotas vaizdas specialiu aparatu (imagesetter) išvedamas ant skaidrios juostos. Per šią juostą apšviečiama forma, kurioje užsifiksuoja vaizdas. Forma susideda iš rėmo aptraukto labai tankiu poliesterio tinkleliui ir foto polimero, kuris užtepamas ant tinklelio specialiu būdu. Apšvietus iš formos išsiplauna neapsišvietusi foto polimero dalis, o apšviesta dalis sutvirtėja. Jei reikia kelių spalvų daroma atskira forma kiekvienai spalvai. Šilkografijoje naudojama ypatingai plati gama ir įvairias fizikines ir chemines savybes turintys dažai³

³ <http://www.progretus.lt/silkografija.php> žr. 2006 04 05

Magistrinio darbo planas.

- Grafikos darbų kolekcijos idėjos bei temos formulavimas.
- Problemos formulavimas.
- Uždavinių ir tikslų išskėlimas.
- Informacijos pasirinkta tema ieškojimas, rinkimas.
- Kūrybiniai ieškojimai.
- Pasiruošimas trafaretinės spaudos technikai.
- Vaizdo formavimas šilkografijos būdu.
- Teorinės dalies parengimas.
- Galutinis magistrinio darbo pristatymas.

Pirmo semestro metu formuojama grafikos darbų kolekcijos tema, pasirenkant grafikos techniką, kuria bus kuriama kolekcija.

Antrojo semestro metu intensyviai eskizuoja, kuriamos spalvotos siužetinės kompozicijos seksualumo tematika. Daromi šilkografijos spaudiniai, kurie leidžia įvertinti kaip pavyko suderinti spalvotus sluoksnius atspausdame vaizde, kokios problemos neleido sklandžiai atlikti darbo. Rašoma magistrinio darbo teorinė dalis, kurios metu galutinai susiformuoja darbo problematika, tikslai ir uždaviniai.

Trečias semestras, tai konkretus ir intensyvus darbas prie kolekcijos kūrimo, apipavidalinimo, pasiruošimo magistrinio darbo pristatymui.

Rezultatų naujumas. Grafikos darbų kolekcija SEKSUALUMO DISEKCIJA – įdomi siužetiniu sprendimu, nauja temos realizavimu šilkografijos technologijoje, naudojantis kompiuterinės grafikos redaktorais. Naujai perteikiama nagrinėjama tema, ne tik pasakojimo metodu, bet ir vizualiniu vaizdu. Kitoks, savitas žvilgsnis į seksualumą mene, vyro ir moters tarpusavio ryšį, šiuolaikinėje visuomenėje. Seksualumo tema beveik nenagrinėta grafikoje, o tiksliau šilkografijoje, tai leidžia autoriui drąsiai įgyvendinti savo idėjas ant popieriaus lapo toliau plėtojant per kūrybinės veiklos metus formuotą savitą stilių.

Teorinis darbo reikšmingumas. „Persijojant“ daugelių kurtą požiūrį ir teorijas apie seksualumą, plėtoti naujai formuojamą vaizdinį apie kūno ir dvasios meiles žmogiškojo buvimo plotmėje. Magistro darbe seksualumas nagrinėjamas ne tik istoriniu ar psichologiniu aspektu, bet ir plastinės raiškos priemonėmis formuojamas vizualus seksualumo, dvasinio, vidinio, seksualumo įvaizdis. Gautais rezultatais formuojamas menininko meninės raiškos bagažas, o kurtais vaizdiniais siekiama papildyti per šimtmečius sukauptą patirtį įvairiose meno plotmėse: grafikoje, tapyboje, fotografijoje ir kitose. Tokių samprotavimų pagalba magistrinis darbas tampa reikšmingas ir naujas, ne tik pačiam kūrėjui, bet ir meno vartotojui, jis leidžia kiekvienam permąstyti ir keisti susikurtus

stereotipus, pabrėžti seksualumo svarbą žmogiškoje aplinkoje.

Praktinis darbo reikšmingumas. Grafikos meniniai darbai gali būti sėkmingai taikomi praktinėje veikloje. Kolekciją sudaro spalvinga siužetinės kompozicijos visuma, pasižyminti plastine kūnų klaba, dinamiškomis linijomis, įvairiais spalviniais sprendimais. Darbai gali praturtinti parodų ekspozicines sales, tapti privačių galerijų bei individualių namų sienų akcentu. Sukurtus darbus galima pritaikyti ir švietėjiškoje sferoje mokymosi įstaigų aplinkoje, kalbant apie seksualumo prasmę ir ištakas, ar paprasčiausiai siekiant supažindinti su šilkografijos darbų atlikimo technika.

SEKSUALUMO KONCEPCIJŲ TRAKTUOTĖS VISUOMENĖS KULTŪROS RAIDOJE

Meilės sampratos kitimas nuo senovės Antikos iki šių dienų

Norint įsigilinti į seksualumo prasmę būtina suprasti kultūra kuri įvairiais būdais skatina meilės jausmus, moko tam tikrus žmogaus jausmus įvardinti kaip „meilę“. Jos įvaizdis pateikiamas filmų, literatūros, masinės informacijos priemonių pagalba. Jau nuo mažumės bandoma suvokti meilės prasmę vaikiškų knygelių pagalba, kur nuolat susiduriama su kovos dėl meilės, motyvu. Daugelis iš mūsų meilę įvardintų skirtingai tai, susižavėjimo jausmas, pirmą kartą susitikus, svajonės, pavydas, tikėjimas, kad šis jausmas yra viena ir vienintelė meilė ir jis truks amžinai. Meilės sampratos užuomazgos sutinkamos jau antikinėje Graikijoje bei Romoje. Sapfo⁴ išskyrė “meilės ligos” simptomus, kurie išliko dvidešimt penkis šimtmečius: mikčiojimas, paraudimas, širdies virpėjimas, nuolat judančios akys, raumenų virpėjimas, silpnumas ir blyškumas⁵. Meilė senaisiais laikais buvo suprantama visai kitaip nei dabar. Ja įvardinami santykiai tarp vedusių vyrų ir prostitučių, ar tarp vyrų ir jaunų berniukų. Antikos laikų seksualumo moralė skiriasi nuo tų epochų, kurioms padarė įtaka krikščionybė, pirmiausia tuo, kad lytinis instinktas ir lytinis veiksmas jokių būdu nebuvo siejamas su doroviniu blogiu, buvo vertinamos tik jo pasekmės visuomenei. Moteris antikinėje graikų visuomenėje užėmė gan žemą socialinę padėtį, buvo neišsilavinusi, bet ji visai nesigėdydama galėjo pasirodyti nuoga prieš vergą, tuo tarpu lytiniai santykiai su žemesnio luomo vyru buvo labai smerktini. Žymiausi graikų filosofai aukštino meilę ir draugystę tarp vyrų. O garsieji Sapfo aprašytieji meilės ligos simptomai buvo skirti apibūdinti vienos moters meilę kitai. Kv. Haterijaus sąmojis tiksliai apibūdina Antikos klasių moralę, *ištvirtimas laisvajam yra yda, vergui – būtinybė, atleistiniui – prievolė*⁶. Šaltiniai iš kurių semiamės žinių apie Antikos žmonių požiūrį į seksualumą bei erotiką – tai mitai ir kultai, dailė, medicinos traktatai, filosofiniai tekstai – yra labai garsūs bei skirtingi, jie patvirtina, kad Antikoje būta seksualumo ir kad be varžymosi, tiesmukai, nors, beje, visada subtiliai jaučiant ano meto dorovines ribas, naudotasi erotika. Žmogaus trokštamą lyčių fizinį meilės susijungimą graikų mąstymas ir jausmai suvokia kaip natūralų dalyką, pasaulio tvarkos dalį, malonumą, būtinybę. Jų mitologija – tai žmones ir dievus suvienijantys meilės nuotyčiai, kuriuose netrūksta plačių įvairiausių, net sunkiai įsivaizduojamų erotinių žaidimų, kuriuose pagrindinį vaidmenį atlieka dvi pagrindinės erotinės meilės dievybės – Erotas⁷ ir Afroditė⁸. Roma, kitaip negu Graikija, nepažinojo meilės ir

⁴ Sapfo – senovės Graikijos poetė (VII – VI a.a. pr. Kr.)

⁵ <http://lt.wikipedia.org/wiki/Sapfo> žr.2006 03 25

⁶ Europos mentaliteto istorija.1998 p.48

⁷ Erotas – senovės graikų meilės, vaisingumo, geismo ir sekso dievas.

⁸ Afroditė – graikų mitologijoje – meilės ir grožio deivė.

seksualumo fenomeno kaip mito ir kulto integralios sudėtinės dalies. Senovės romėnų meilė skirtingai nei Graikijoje buvo dažniau heteroseksuali, ji sutinkama nesantuokiniuose ryšiuose ir susijusi tik su svetimoteriavimu. Romėnų santuokos sampratoje seksualumui buvo skirtas legalių įpėdinių gimdymo vaidmuo, o meilė vaidino visai nereikšmingą vaidmenį. Vėlyvaisiais respublikos laikais romėnai atrado meilę kaip egzistenciją pripildantį gyvenimą vyrui ir moteriai. Apie bundančią meilės kultūrą šiuo laikotarpiu daugiau pasako ne didelis – politiškai motyvuotų – aukštuomenės skyrybų ir pakartotinių vedybų skaičius, o vėliau faktas, kad moterys vertino erotinius meilės ryšius⁹. Vyrų meilės jausmo nebevengė, seksualumas romėnų pilietei nebereiškė kaip nežinomą būtinybę; erotika tapo sukultūrinto visuomeninio bendravimo forma. Seksualumas krikščionių akyse prarado du bruožus, kurie Antikos laikais buvo labai svarbūs: neutralų natūralumą ir tikėjimą jo socializacija. Taip atsitiko dėl to, kad krikščionybė atmetė seksualumo ir dieviškumo vienybę. Kadangi seksualumas buvo interpretuojamas kaip kūno neklusnumas dvasiai ir kaip bausmė už neklusnumą Dievui, jį buvo galima integruoti veikiau pedantiškiausio apribojimo pakopoje, tačiau stengiantis jį užslopinti kiek tik įmanoma paaiškėjo, kad tai labai galingas priešas, su kuriuo Bažnyčios tėvai nenuilstamai kovojo Rytuose ir Vakaruose¹⁰. Norminis seksualumo slopinimas vėlyvosios Antikos laikais atvėrė kelią naujoms erotikos formoms.

Kaip rašo Ovidijus¹¹ savo I amžiaus veikalė “Meilės menas”, *meilė buvo elegantiškas apgaulės žaidimas, nesiremiantis rimtais ar ilgai trunkančiais ryšiais*. Jo aprašytuose žaidimuose svarbus vaidmuo teko apgavystei, meilikavimui, švelnaus dėmesio išraiškoms¹². Tų laikų rašytojai teigia, kad Ovidijaus knyga apie flirtą ir svetimoteriavimą visą jo kartą išmokė meilės žaidimo. Šiuolaikinė meilės samprata labiau remiasi viduramžių meilės idealu, nei Ovidijaus meilės žaidimais. Čia meilė atsiranda kaip dviejų lyčių aukščiausia žemiškojo gyvenimo vertybė. Buvo tikima: *meilė yra užvaldantis jausmas, kurį įkvėpia mylimo asmens grožis ir būdas; kad jis išrinkta staigiai ir nevaldomai vos pirmą kartą pamačius mylimąjį; kad įsimylėjęliai yra likimo skirti vienas kitam; kad meilė veda į nuostabią palaimą arba begalinį skausmą; kad ji dvasiškai palaiko ir suteikia kilnumo mylinčiajam. Garbinanti meilė jungė tokius skirtingus elementus, kaip nesantuokinė aistra ir religinis krikščioniškas prisirišimas, stereotipiški flirto žaidimai ir rimti moraliniai tikslai, išdavystė ir ištikimybė, džiaugsmas ir kančia. Įžymieji šios meilės pavyzdžiai - Tristanas ir Izolda, Lancelotas ir Ginevra - tai pasakojimai apie santuokinę neištikimybę. Kadangi vedybos buvo sudaromos atsižvelgiant ne į jausmus, o į šeimos*

⁹ Europos mentaliteto istorija. 1998 p.55

¹⁰ Europos mentaliteto istorija. 1998 p.57

¹¹ Publius Ovidijus Naso (g. 43 pr. m. e. kovo 20 d., m. 17 m. arba vėliau) – romėnų poetas.

¹² <http://lt.wikipedia.org/wiki/Ovidijus> žr.2006 03 25

*interesus, meilė dažniausiai buvo sutinkama ne tarp vedybų partnerių, o už santuokinių ryšių ribų*¹³. Toks požiūris į meilę moterį pavertė garbinimo objektu. Riteriškumo tradicijų atgarsiai etikete išliko ir iki šių dienų tai, durų atidarymas, cigaretės pridegimas ir pan. Antikos pabaigoje mažėjant meilės liudijimų, ją suprantame kaip seksualumą apimanti, gyvenimą apsprendžianti dviejų žmonių santykį, kuriam būdingas abipusis emocinis potraukis ir intymus išskirtinumas. Viduramžiais, kitaip negu Antikos bei Naujaisiais amžiais, meilė tikrai nesuvokiama ir netraktuojama kaip pagrindinė dalis. Nes tik tam tikru Viduramžių laikotarpiu, apie XI a. vidurį, šis jausmas įgyja tokią formą, kuri mažai skiriasi nuo dabartinės, tik tuo laikotarpiu atrandama meilė¹⁴. Labai pasikeitė požiūris į seksualumą apskritai ir į jo realizavimo būdus bei aplinkybes į lytinio susijungimo ir glamonių formas. Garbinanti meilė gimusi XI amžiuje suformulavo supratimą apie abipusius jausmas, kuriame aistra neatsiejama nuo pagarbos jausmo objektui. Krikščionybė stengėsi padaryti viską, kad seksualumą susietų tik su dauginimusi, toks religingumas persmelkiantis visas gyvenimo sferas didelę dalį žmonių privertė atsisakyti seksualumo, kitus – sugriauti savo lytį, dar kitiems seksualumas tapo kančia. Lytiškumas religiniame gyvenime buvo visiškai tabu, sekso atmetimas sąmoningai arba nesąmoningai patarnavo dvasininkijos savidrausmei ir tikinčiųjų suvaržymui. Vakarų kultūroje gėdos ir kaltės jausmas iš dalies susijęs su viduramžiškuoju sekso ir eroso velniškumu. Tų laikų literatūroje gausu baimės ir keršto vizijų, pasauliečių aprašomo pragaro ir skaistyklos žiaurumo, kurių tekdavo patirti nusidėjusiam šeštam Dievo įstatymui. Apie meilės sampratą, panašios į dabartinę, kaip jau minėta, galima kalbėti tik XI a. pabaigoje XII amžiuje, ji buvo atrasta ir dvasinėje, ir pasaulietinėje sferoje. Ji buvo atrasta brandžiaisiais Viduramžiais vienuolynų ir rūmų aplinkoje. Per visą Europos istoriją meilė rutuliojosi dviem kryptimis: pirma – susivienyti šiame gyvenime skatinanti mistinė Kristaus meilė, antra – žemiška lyčių tarpusavio meilė¹⁵. Šiuo laikotarpiu vyrų siekis, kad moteris iš tiesų atsilieptų į jo meilę, laikui bėgant skatino vis daugiau individų kitaip elgtis su kita lytimi. Nauja Viduramžių pabaigoje yra tai, kad vis labiau pradėjo ryškėti viena tendencija: visuomenė vis labiau pritarė seksualumui: ji geriausiai matyti madoje, kuri ligi tol neišsivaizduojamu būdu išryškino specifines lyčių detales¹⁶.

Kilusi iš feodalinės aristokratijos ne santuokinių meilės žaidimų, romantiškos meilės idėja buvo įskiepyta į buržuazijos vedybų instituciją. Vėliau, atėjus industrializacijai ir urbanizacijai, meilės ideologija paplito tarp darbininkų klasės¹⁷. Pirmiausia Anglijoje atsirado meilės ir vedybų ryšys. Ji pasmerkė aristokratų santuokinę neištikimybę ir pašventino vedybas bei šeimą. Puritonai apibrėžė

¹³ <http://www.sociumas.lt/Lit/Nr1/meile.asp> žr. 2006 03 25

¹⁴ Europos mentaliteto istorija. 1998 p.61

¹⁵ Europos mentaliteto istorija. 1998 p.69

¹⁶ Europos mentaliteto istorija. 1998 p.74

¹⁷ <http://www.sociumas.lt/Lit/Nr1/meile.asp> žr. 2006 03 25

vedybas kaip partnerystę, paremtą draugyste, pasitikėjimu, ištikimybe ir skaistybe iki vedybų¹⁸. Geriausiai šis požiūris atsispindi Miltono¹⁹ „Prarastajame rojuje“, viename iš nedaugelio pasaulinės literatūros kūrinių, kuriame išaukštinama vedybinė meilė²⁰. XVIII amžiuje viduriniajai klasei tapus visuomenės gyvenimą įtakojančia jėga romantiška meilė susiliejo su vedybų idėja. Atsirado nauja literatūros forma – romanas, o Samuelio Ričardsono²¹ romanas „Pamela“, kuriame tarnaitė išteka už savo pono, yra pirmas šio žanro pavyzdys. Šis pagrindinis siužetas tapo prototipu meilės istorijoms, kurios šiandien dominuoja pop-kultūroje²².

Jei biologinės ir fiziologinės sąlygos nebūtų pasikeitusios, meilė visais laikais būtų buvusi paprasta ir tokia pat. Meilė nepaprastas dalykas, procesas, kuris būtinai vyksta su komplikacijomis, ir net kasdieniniame gyvenime, taip pat ir ankstesniais laikais, pasižymi didele įvairove, be to, jai daro įtaką religija, etika, visuomenė bei įvairios institucijos. Meilės mąstymas skleidėsi skirtingais, prieštarais požiūriais, drauge su naujomis seksualumo koncepcijomis. Šekspyras lygina meilę su karščiavimu, liguista būseną, ji esanti ne kas kita, o beprotybė, rašė Ariostas. Naujieji amžiai parodė netrikdomą pažangą – nebeliko seksualinės priespaudos, o radosi seksualinė laisvė. Meilės koncepcijos raida net XX a. nepadėjo atsirasti vieningam požiūriui, kas apskritai esanti meilė: dvasinė jėga, erosas, kuriems priešinasi seksas, ar vien tik seksas? Protestantizmo plitimas ir kapitalizmo iškilimas paskatino individualizmo atsiradimą. Individualizmo samprata kapitalizmo sferoje leido formuotis laisvai mąstančiam ir turinčiam teisę rinktis žmogų, o protestantizmas pabrėžė individualizmą ir savęs pažinimą. Toks požiūris atitolino žmogų nuo egoistinių siekių paskatinęs jį giliau pažvelgti į asmeninių santykių reikšmę. XX amžiaus seksualinės bei kultūrinės revoliucijos pakeitė meilės, seksualinio kontakto, vedybų taisykles bei reikšmę. Šiame šimtmečiuje naudojama sąvoka „seksualinė revoliucija“, kuria apibūdinamas požiūris į kūnišką meilę, seksualumo ir meilės paveikslas Europoje pakankamai margas atsižvelgiant į skirtingus regionus. Pagrindinis „seksualinės revoliucijos“ komponentas, seksualumo ir dauginimosi sąryšio panaikinimas. Mokslas XX amžiuje suteikė galimybę vis didesnei gyventojų daliai atlikti lytinius santykius, kurie daugiau nebebuvo susiję su gyvybės pratęsimu. Pakito ir Bažnyčios požiūris į meilę. Apžvelgus periodą maždaug nuo 1500 m., matyti, kad požiūris į seksualumą gerokai pakito, atlaidžiau vertinami ikisantuokiniai ir nesantuokiniai lytiniai santykiai, tolerantiškiau traktuojami iškrypimai, požiūris į erotinį meną ir netgi menkaverte laikomą pornografiją

¹⁸ <http://www.prizme.lt/straipsniai/search.php?action=view&id=257&go=1&typ=1> žr.2006 03 25

¹⁹ Džonas Miltonas (Milton) (1608. XII. 9 Londone – 1674.XI. ...Žymiausia poema „Prarastasis rojus“ (1667)

²⁰ <http://www.tekstai.lt/versti/borgesjl/pascalio.htm> žr.2006 04 03

²¹ Samuelis Ričardsonas (Samuel Richardson), anglų rašytojas (g. 1689)

²² <http://www.sociumas.lt/Lit/Nr1/meile.asp> žr.2006 04 03

tapo atlaidesnis²³. Išlaisvinta meilė pateko į dar didesnę nelaisvę – seksualinio gyvenimo komercializavimą.

Meilė vis dar stipriai išgyvenama emocija, ir intymūs ryšiai tebeužima centrinę padėtį žmonių gyvenime. Nors ir pripažįstame, kad meilė yra viena iš gyvenimo vertybių, tačiau ji bene labiausiai už kitus jausmus nuvertinta, supurvinta ir paniekinta. Galima sakyti, kad beveik praradome meilės prasmės ir paskirties suvokimą. Susitikdami žmonės dažniausiai jau būna išgyvenę meilės jausmą, retai pasitaiko ir meilės iš pirmo žvilgsnio. Ji – palaipsniui vykstantis procesas. Vedybos prarado savo išskirtinumą ir patvarumą. Dviejų įsimylėjusių žmonių santykiai labiau asmeniški, bet mažiau stabilūs ir patvarūs. Vienos ir vienintelės meilės samprata išnyko. *Meilė toli gražu nebėra siejama su vedybomis kaip natūralia ir savaime suprantama asmeninių santykių pasekmė²⁴. Modernioje visuomenėje daugumą įsimylėjęlių susitinka kaip nepažįstami žmonės, todėl jų santykiai turi pereiti bent tris pakopas: pirma, pora turi turėti galimybę susitikti ir pajusti potraukį vienas kitam. Antra, jie turi ištirti kito asmens interesus bei nuostatas, kad įsitikintų, ar jie yra suderinami ir ar jiems patinka vienas kito draugija. Trečia, jie išvysto eilę lūkesčių ir įsipareigojimų tarpusavio santykių atžvilgiu, jeigu apskritai nusprendžia juos pradėti. Vėliau, jei santykiai tampa ilgalaikiais, jie pereina į labiau rutinizuotą ir įpareigojančią fazę²⁵. Ji universali ir nekintanti, paliečianti kiekvieną, to trokštantį ar ne, nepriklausomai nuo epochos, padėties, turto, amžiaus ar išvaizdos. Seksualinio kontakto ir meilės vertybės išlieka svarbios daugelio žmonių gyvenime iki šiol.*

²³ Europos mentaliteto istorija. 1998 p. 79

²⁴ <http://www.sociumas.lt/Lit/Nr1/meile.asp> žr. 2006 04 03

²⁵ <http://www.sociumas.lt/Lit/Nr1/meile.asp> žr. 2006 04 06

Seksualumo vieta mūsų visuomenėje

Seksualumas – svarbi asmenybės savybė, pasireiškianti ne tik realizuojant giminės pratęsimo funkciją, bet ir vienaip ar kitaip sąlygojanti mūsų saviraiškos ir santykių su išoriniu pasauliu aspektus. Požiūris į seksualumą skirtingose kultūrose ir žmonijos istorijos laikotarpiais buvo skirtingas. Prieš 400 m. iki Kr. parašytoje „Kamasutroje“ seksualumas buvo suprantamas kaip šventa Dievo dovana, o seksualiniai santykiai pakelti iki sakralinių apeigų lygio. Seksualumas Europoje dažniausiai buvo siejamas su nuodėmingumu ir nepadorumu, tokį neigiamą požiūrį formavo krikščioniškos nuostatos, kai išaukštinama siela kūno poreikių apribojimu. Draudžiant seksualumo demonstravimą jo apraiškos prasiverždavo įgavusios pakitusias, nenatūralias išraiškos formas. Anglijoje karalienės Viktorijos epochoje visuomeninės moralės apribojimai draudė seksualumo pasireiškimus, dėl to plito dvejos elgesio normos: griežtas, padorus elgesys ir orgijos bei prostitucija slepiamos nuo visuomenės akių. Kaip žinome iš istorijos moteris nebuvo lygiavertė vyrui ir šis skirtumas pasireiškė traktuojant vyrų ir moterų lytiškumą – į vyrų seksualinius nuotykius buvo žiūrima atlaidžiau negu į moterų „nuodėmes“. Pakankamai ilgą laiką seksualumas tarsi neegzistavo, gyvendami taip vadinamoje tradicinėje visuomenėje apie 1964 - 1968 m. buvo bijoma iškelti seksualines problemas į viešumą²⁶. Apsisaugojimo priemonės laikytos didele nuodėme, abortams galiojo „absolūtus tabu“, todėl daug porų tuokdavosi iš reikalo. Po antrojo pasaulinio karo ekonominis pakilimas skatino optimistinės reformų nuotaikas bei siekius permąstyti pasenusias vertybes. Visuomenėje vyraujančio entuziazmo veikiamos kūrėsi įvairios organizacijos formuojančios naują požiūrį į seksualumą. Taip apie 1968-1970 m. Vakarų šalyse įvyko moralinė seksualinė revoliucija, dažnai dar vadinama seksualine revoliucija, pagrindinė jos pasekmė – pasikeitęs visuomenės požiūris į seksualumą. *Seksualinė revoliucija, sukėlusiu visuomenės susidomėjimą intymiosios gyvenimo sferos problemomis, demistifikavo²⁷ seksualumą ir pastatė jį į vieną gretą su kitomis žmonių interesų sferomis²⁸*. Tarptautinėje Kairo konferencijoje 1994 m. „Gyventojai ir socialinė raida“ seksualumas buvo apibūdintas kaip *teigiama asmenybės energija, galinti praturtinti asmenybę, stiprinti meilę...²⁹*. Dabartinėje visuomenėje kai pasikeitė moralinis klimatas požiūris į seksualumą tapo teigiamas, laisviau nagrinėjamos įvairios intymios sferos problemos. Toks supratimas leidžia realizuoti seksualumą, kaip teigiamą žmogaus asmenybės energiją, taip pat leidžia kitaip pažvelgti į su seksualumu susijusias problemas.

²⁶ http://www.spa.lt/10_poziturai.phtml žr.2006 04 10

²⁷ demistifikavimas – paslaptį atskleidimas

²⁸ http://www.spa.lt/10_poziturai.phtml žr.2006 04 10

²⁹ http://www.spa.lt/10_poziturai.phtml žr.2006 04 10

„Išorinis“ seksualumas

Teigiamas požiūris į seksualumą nebūtinai reiškia pritarimą seksualiniam aktyvumui, tai siejama ne su gąsdinimais, draudimais ar moralizavimu, o su seksualumo kaip teigiamos, bet labai stiprios asmenybės energijos samprata. Seksualumas tiek pat moralus kaip ir susilaikymas. Dėl skirtingo požiūrio į seksualumą prasideda daugelis mūsų ginčų ir nesusipratimų, vieni siekia, kad visa tauta būtinai gyventų skaistybėje, todėl kovoja su seksualumu ir visokiais jo pasireiškimais, jei tik šie neskirti giminės pratęsimui. Seksualumas, erotika, kontracepcija jiems – tai „mirties kultūra“. Kiti taip pat pripažįsta seksualinio susilaikymo, kaip sektino asmeninio pavyzdžio, vertę, tačiau seksualumą laiko viena iš natūralių žmogaus asmenybės išraiškų.

Intymumas, seksualumas tapo mūsų gyvenimo dekoru. Ypač vizualiniu požiūriu. Bet seksualinių „paveikslėlių“ gausoje yra klaidinančių dalykų, tokių, kaip pornografija, kuri iškreipia seksualumo suvokimą, susiaurindama genitalinio kontakto. Meilės menas – sudėtingas kompleksas, jame yra vietos jausmui, išimylėjimui: tai – ne tik genitalinis kontaktas³⁰. Seksualumas yra gebėjimas lytiškai susijaudinti, jis turi įtakos žmogaus lytinėms reakcijoms, potraukiui bei elgesiui. Seksualumas neatsiejamas nuo žmogaus patrauklumo, vieni gimsta labiau, kiti – mažiau seksualūs bei patrauklūs priešingai lyčiai. Auklėjimas, tradicijos, gyvenimo sąlygos, psichologinė aplinka gali slopinti arba skatinti seksualumą, tačiau jis – labiau įgimta savybė. Valios pastangomis seksualumą galima valdyti, tačiau pakeisti gebėjimą reaguoti į lytinius dirgiklius sunku. *Dirbtiniu būdu seksualumo nei padidinsi, nei sumažinsi, moteris gali vilkėti net vienuolės apdaru, elgtis kukliausiai ir būti labai seksuali, vyrui patraukli. Kita vertus, apsinuoginusi moteris būna ir visiškai ne seksuali. Seksualumas – tai itin „neapčiuopiama“ savybė, kažkas, kas skatina lytines reakcijas ir sujaudina kitą asmenį*³¹.

„Vidinis“ seksualumas

Iš tiesų mes esame „ištikti“ gana keisto paradokso: visuomenėje, kuriai draustų temų jau kaip ir nebeliko, o seksualumo tema eksploatuojama be atokvėpio ir atrankos, vienai visuomenės daliai ši sritis tebelieka savotišku tabu, tarsi nebūtų apie tai ką pasakyti, kitai, užtenka paviršutiniško žinojimo apie šį „reiškinį“. Žmogaus seksualumas tai ne vien tik loginio mąstymo reikalas, čia vyrauja daug jausmų, intymios patirties, troškimų, tai kažkas paslaptingo, brangintino, svarbaus, netgi švento. Iš tiesų, jausdami kokia galinga jėga gali slypėti seksualumo realybėje, mes bijome būti priblokšti tos jėgos, kuri gali veikia mūsų elgesį, santykius, sapnus ir t.t. Pasak, Johaną Muijtjeną³², esame veikiami „neteisintos“ aplinkos ir dėl tam tikro aplaidumo, vidinis seksualumas sumenkinamas iki vieno ar dviejų aspektų: *dažniausiai sutinkamas sumenkinamas - iki genitalinio ir/arba malonumo aspekto.*

³⁰ http://www.femina.lt/printer_friendly.php?sr_id=3&kat_id=24&n_id=275 žr. 2006 04 10

³¹ <http://www.moteris.lt/98rugpj/amebos/amebos.htm> žr. 2006 04 10

³² Johanas Muijtjenas - žinomas rekolekcijų vadovas, kunigas ir vienuolis iš Nyderlandų

Kitos šio sumenkinimo priežastys gali būti verslo, reklamos interesai: apeliacija į jausmus ir emocijas, per jas sukeliant nesąmoningas asociacijas, kurios skatina susidomėjimą, pavyzdžiui, siūloma preke, bet nėra susiję su pačiu seksualumu³³, dėl šių priežasčių mes nežinome kaip prie jo prisiartinti. Seksualumas yra daug daugiau nei tai, kas susiję su mūsų genitalijomis. Žmogaus vidinis seksualumas – daugialypis, pasireiškiantis per norą kam nors priklausyti ar susivienyti su tuo kažkuo, kitaip, patirti santykį. Tai troškimas kurti ir būti vaisingam, tai intymumo ir švelnumo ilgesys, jautrumo ir užuojautos, tobulumo ilgesys. Šis seksualumas patiriamas daugybę būdų: imantis iniciatyvos kažką kurti, rūpinimasis vaikais, kūrimas nuosavo „lizdo“, dėmesio rodymas mylimam žmogui, kuriam reikia mūsų laiko, švelnumo ir rūpesčio. Žinoma, daugeliui žmonių lytinis ryšys taip pat yra šio seksualumo dalis. Seksualumas, tai tarsi ilgesys kviečiantis nugalėti vienatvę, mūsų disekciją. Juolab, ir Kūrėjas sukūrė visus poromis... būtybes, kurios papildo viena kitą. Taigi, vidinis seksualumas yra vienas iš mūsų būties matmenų. Mes esame sukaustyti, gal būt, gyvenimo normų ir bijomės išlaisvinti savąjį žmogiškąjį seksualumą nuo sumenkinimo, dėl šios priežasties pasikartosiu, kad seksualumo esmė yra santykis, priklausymas, papildymas, džiaugimasis vienas kito buvimu, jaukumo išgyvenimas šalia kito žmogaus, psichologinis intymumas, kuris turi pranokti fizinį intymumą, o po to nenutrūkti.

³³ <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/10842> žr. 2006 11 20

Vyras ir moteris romantinio seksualumo plotmėje

Vyro ir moters santykiai suteikia pasauliui spalvų, jausmingumo, įtampos. Ši sąveika - lyg gražus žaidimas, kurį žaisdami mes išsijudiname veiklai ir kūrybai, prisipildome energijos ir keliamo tonusą. Ji sujungia mus su tais mistiškais ir paslaptینگais laikais, kai dar ką tik pabudęs žmogus bandė atrasti, pamatyti save beribio pasaulio veidrodyje.

Seksualumą moterys ir vyrai traktuoja skirtingai: moterims tai, emocijos ir fiziniai išgyvenimai paremti meilės jausmu, o pokalbiai apie jausmus – savotiškas psichologinės nuotaikos faktorius, neatskiriama seksualinio bendravimo dalis; vyrams dažnai siekis patenkinti seksualines ambicijas ir klaidingas manymas, kad moteris nori lygiai to paties. Vyrų ir moterų seksualumo skirtumai objektyvūs, bet vis dėlto sąlyginiai. Jie priklauso ne vien nuo fiziologijos bei psichologijos, bet ir nuo bendros žmogaus kultūros. Todėl teisingai suprasti prigimtiniai skirtumai – ne pretekstas konfliktams, o puiki galimybė sukurti darnius santykius su mylimu žmogumi³⁴. Moterys ir vyrai ne tik skirtingai jaučia ir supranta pasaulį – jie užima skirtingas vietas būtyje, laiko skirtingus pasaulio skliauto kampus, skleidžia skirtingas bangas. Moteriška energija gali būti įvairiapusė: plati ir rami, saugi ir tvirta, gali būti veržli ir pavojinga. Gyvenimas moteriai – tai nauja gyvybė, nuotaikos, bendravimo kūrimas, pauzės, tuštumos užpildymas, jaukumas ir įvairumas. Vyro ir moters ryšys turi tam tikrą atspalvį, kurį aplinkiniai pajaučia akimirksniu, pagal gaunamą informaciją galime vertinti – puiki pora, keista pora, įsimylėjęliai... Vyras ir moteris – tai pasaulio indas ir jo turinys, lanksčiai keičiantys vienas kitą. Tarp vyro ir moters atsirandantis intuityvus norų išpėjimas, kuria šių dviejų jaučiančių žmonių tarpusavio supratimą ir ryšį. *Jei jis karys, kuriam reikia pagalbos, ji taps kovos drauge. Jei jis nori pailsėti, jos motiniškas rūpestis grąžins jėgas. Jei nori pasidžiaugti, ji bus linksma ir ne rūpestinga...*³⁵.

Žinome, kad moteris gražiausia ne savo nuogybe. Apsinuoginusi moteris gali būti graži tik meno kūriniuose, kaip skulptūros ar dailės objektas, bet gyva nuoga moteris jau vien todėl neatrodo graži, kad lytinis potraukis atima galimybę bešališkai stebėti. O juk tai būtina tikro grožio pripažinimo sąlyga. Be to, atskiros moters kūno dalys gražesnės, negu kūno visuma. Drovioje vyro meilėje visada slypi vertinimo kriterijus, pasakantis, ką moteryje laikyti gražiu, o ką – bjauriu dalyku.

Romantinio seksualumo pradžioje visada susiduriama su įsimylėjimu, iliuzija, eilinius mirtinguosius vilioja jausmų, aistros ir svajų pasaulis. Vyras ir moteris paskendę jausmų sukūryje jaučiasi esą bejėgiai meilės jėgų aukos. Romantiškasis mylėtojas yra laisvas kaip vėjas *mylėti, ką*

³⁴ http://www.paneveziobalsas.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=803&Itemid=53 žr. 2006 04 13

³⁵ http://moteru.takas.lt/straipsnis.php?msg_id=178 žr. 2006 04 15

*įsivaizduoja ir garbinti, ką sukuria*³⁶. Įsimylėjęs savo mylimam objekte mato daugiau negu pašalietis. Pvz., vyras savo mylimai moteriai gali priskirti tokių savybių, kokių ji iš viso neturi. Pervertinamas veido patrauklumas, kūno grožis, net visa jos asmenybė. Dažnai susikuriamas nesamas, klaidingas mylimo objekto paveikslas. Panašiai elgiasi ir mylimoji su savo mylimuoju. Dažnai daugelio žmonių galvoje meilės sąvoka susijusi su lytiniu troškiniu, todėl jie klaidingai ima vaizduotis vienas kitą mylį, o iš tikrųjų tetrokštą vienas kito kūno. Romantinis seksualumas pats iš savęs nemoko įsimylėjęlių, kaip išlaikyti ir ugdyti meilę³⁷.

Kai vyras myli moterį, jis negali jos suprasti, nes tada nepaisoma realios moters psichologijos. Mylėti žmogų, kurį puikiai pažįsti, neįmanoma, nes būtų aiškūs visi jo, kaip žmogaus, trūkumai, o mylėti galima tik tobulumą. Tiktai todėl ir galima mylėti moterį, kad ji nesirūpina tikromis savo savybėmis, tikrais savo troškimais ir interesais. Moteris negali apsieiti be vyro pagalbos ten, kur, be skonio, yra būtinas dar ir grožio jausmas. Jei pačioje moteryje slypėtų grožis, jei ji savo vidinio pasaulio gelmėje būtų ir grožio matuoklė, tai ji neverstų vyro nuolat įtikinėti, kad ji nuostabi.

Tikras vyras suvokia, kad be moters jis – tik pusė žmogaus. Tikra moteris žino, jog ji be vyro – irgi tik pusė žmogaus. Kiekvienas vyras turi vidinio moteriškumo, kiekviena moteris – vidinio vyriškumo. Bendraudami partnerijoje kaip veidrodyje matome savo atspindį, todėl privalome save stebėti ir analizuoti.

Pakankamai daug kalbama apie moterį ir vyrą seksualumo plotmėje, o kaip interpretuoja jų santykius žymūs menininkai savo darbuose... Grafikoje seksualumo tema plačiai nenagrinėta, jos apraiškos atsiranda tai vieno, tai kito menininko kūrinuose ir tai pakankamai siaurai. Stasys Krasauskas³⁸ savo lino ir medžio raižiniuose fiksuoja momento jausmą, sustingusių veiksmų žmonių jausmines išraiškas. Šio menininko darbai drąsūs, įdomūs nevengia erotiškų pasakojimo momentų³⁹. Bandymus seksualumo tema galima pastebėti Eglės Kurkaitės (darbų galima rasti elektroniniu adresu <http://www.lithuanianart.org/main.phtml?mod=catalog&humansid=1359>) ir Gražinos Bugajevos (<http://www.lithuanianart.org/main.phtml?mod=catalog&humansid=184>) oforto technika atliktuose darbuose.

³⁶ Sudarė Antanas Poškus, autorius George Santayana. Žmogaus meilės. 1995 p. 75

³⁷ Antanas Poškus. Žmogaus meilės. 1995 p. 77

³⁸ Stasys Krasauskas (1929 m. birželio 1 d. Kaune – 1977m. lapkričio 10 d. Maskvoje) - Lietuvos dailininkas, grafikas.

³⁹ http://lt.wikipedia.org/wiki/Stasys_Krasauskas žr. 2006 0616

Žmogaus kūno traktuotė mene

Senovės Egipte žmogaus grakštumas, tikslios kūno linijos buvo labai vertinamos. Kūno grožiu žavėjosi Senovės graikai ir romėnai. Jų dievai buvo nuogi, gražūs, harmoningi. Iš pradžių didesnis dėmesys buvo kreipiamas į nuogų moterų kūno grožį, vėliau – į vyrų. Kaip žinome, yra išlikę nuostabių nuoga kūną vaizduojančių tų laikų skulptūrų: Mirono⁴⁰ „Disko metikas“, Polikleto⁴¹ „Doriforas“, Skopo⁴² „Vežėjas“⁴³. Taipogi, galima būtų paminėti vieną iš nedaugelio išlikusių I a. pr. Kr. freskų „Veneros gimimas“ Pompėjoje. Išplitus krikščionybei, atsirado „problemų“. Nuogumas imtas sieti su jausmais, šėtono veikla. Pradėti naikinti „nepadorūs“ antikiniai meno kūriniai. Nuogumas buvo tapatinamas su pasileidimu. Galima sakyti, visa Europos kultūros istorija yra dviejų krypčių – už ir prieš nuogumą – kovos istorija. Ilgiausiai nuogumą toleravo Šiaurės tautos – vyrai ir moterys net iki XVI a. kartu maudėsi pirtyse. Renesanso laikais nuogas kūnas vėl pradėtas vaizduoti mene. Nuogumas atsiranda sakralinėje aplinkoje, dažniausiai freskose, vaizduojant biblinius pasakojimus. Galima būtų paminėti Mazačo⁴⁴ žymiausią kūrinių – freską „Išvaymas iš rojus“, tai vienas pirmųjų realistinių aktų nuo antikos laikų. Šiame amžiuje suknelėse atsirado dekoltė. Tačiau dar ilgą laiką rūbai dengė didesniąją žmogaus kūno dalį. Net XIX a. pabaigoje žmonės miegodavo su rūbais ir tik meilės akto metu šiek tiek apsinuogindavo. Moteriai buvo gėda parodyti svetimam vyrui savo čiurną. Viskas pasikeitė XX a., kai „sugrižo“ antikinis nuogumo supratimas. Moralės normos pasidarė daug liberalesnės, išpopuliarėjo dalinis apsinuoginimas, vėl žavimasi nuogo kūno grožiu. 1964-aisiais metais atsiranda mini suknelės, prasideda pėdkelnių era. 1988 m. pradėdami siūti pusiau permatomi rūbai, per kuriuos galima įžiūrėti apatinius drabužius. Dabar madų demonstravimo srityje, reklamoje nuogas kūnas plačiai eksploatuojamas. Aišku, dažniausia rodomi moterų kūnai. Pastebėta, jog ne visiškai apnuogintas kūnas seksualiai jaudina stipriau. Papročiai nurodo, kada, kur, su kuo ir kiek galima būti apsinuoginusi. Maudimosi kostiumėliai tapo atviri, tačiau su jais galima būti tik tam tikrose vietose – paplūdimyje, baseine.

Kalbant apie kūną kaip apie objektą mene šiandieną, svarbu, nors trumpai, susipažinti su jo kitimo tendencijomis. Keičiantis bei laisvėjant kūrybingų žmonių mintims, atsiranda noras šalia akademinio mokymo inspiruoti savitą meninę manierą. Ir tai vyksta pakankamai sėkmingai, vienus šokiruojant, kitiems suteikiant sektingą pavyzdį. Žinoma, tik realios būties pagalba mes galime interpretuoti ir kurti savita pasaulį. Didelė dalis jaunų menininkų savo kūryboje linkę deformuoti

⁴⁰ Mironas – VI a. pr. Kr. Senovės Graikijos skulptorius, žymiausia skulptūra „Disko metikas“

⁴¹ Polikletas – VI a. pr. Kr. Senovės Graikijos skulptorius, žymiausia skulptūra „Doriforas“

⁴² Skopas – VI a. pr. Kr. Senovės Graikijos skulptorius, žymiausios skulptūros „Vežėjas“, „Menadė“

⁴³ Janina Celiešienė. „Meno istorijos ir dailės pažinimo pagrindai“ – J., 2000, p. 44

⁴⁴ Mazačas – (1401-1428) Ankstyvojo Renesanso atstovas, tapytojas

matomus objektus, vienas iš jų tai A. Berdenkovas. Šio autoriaus kūrybą būtų galima priskirti manierizmui: *pieštų, o ypač skulptūrose atkartotų žmonių kūnai stilizuoti "berdenkoviška" maniera: anomiškai beveik taisyklingi, tačiau utriuoti kūnai vienur suspaudžiami, kitur išpučiami*⁴⁵. Darbai tampa beveik dekoratyvūs egzistuojantys kaip ornamento dalys, ironiškai deformuoti.

Turbūt persisotinę tos nekintančios „grožybės“ sąmoningai siekiame atsisakyti kūno idealizavimo. Siekiama jų pateikti kitaip, kitokioje meninėje erdvėje, kaip antai Lina Jonikienė derindama nuogo vyro kūno fotoatvaizdą ir bažnytinio rūbo dekoro siuvinėtą ornamentą ar Jūratė Kazakevičiūtė savo siūtų „minkštų“ nuogų moters figūrėlių sustatytų priešais altorių, rezultatas⁴⁶.

Pasak Tado Gutausko, žinomo menininko, *dabar šiuolaikiniame mene yra madinga mėgautis destrukcija, chaosu, įvairiomis socialinėmis katastrofomis, ypač tuo mėgaujasi fotografija. Tai toks menas, kur galima labai lengvai užfiksuoti ir nesunkiai padaryti įspūdį.*

Taip, dabar grožį ir ne tik jį, mes suprantame kitaip ir ieškome kitur. Žmogaus kūną transformuodami ir išreiškdami daugiau vidinius jausmus nei išorinį grožį, parodome ko šiandieną mums labiausiai trūksta.

⁴⁵ http://ct.svs.lt/lmenas/?leid_id=3072&kas=straipsnis&st_id=7784 žr. 2007 01 04

⁴⁶ [http://www.culture.lt/daile/03\(2\)/asm.htm](http://www.culture.lt/daile/03(2)/asm.htm) žr. 2007 01 04

SEKSUALUMO DISEKCIJOS KOLEKCIJOS TECHNOLOGIJŲ APŽVALGA

Šilkografijos raida bei jos atstovai

Žinomiausia trafaretinės spaudos technika – šilkografija. Terminas turi dvi šaknis: „šilko“ ir „grafija“ (graikų kalba : Grafe-rašymas, vaizdavimas). Pavadinimas kilęs iš darbo, susijusio su šilko dekoravimu, arba dekoravimu šilko pagalba. Manoma, kad šilkografija atsirado Kinijoje. Hipotezės apie kinišką šilkografijos kilmę remiasi tuo, kad pats šilkas atsirado šioje šalyje ištikus dvylika šimtmečių prieš Kristų. Tačiau tiesioginių įrodymų dėl šalies kur atsirado šilkografija – neturime. Remiantis kai kuriais istoriniais faktais, galima manyti, kad šilkografija atsirado netoli Viduržemio jūros, jei tiksliau tarp Mesopotamijos ir Finikijos. Kai kurie ypatingi sutapimai rodo, kad šilkografijos, kuri tada skaitėsi meno rūšimi, paslapčių saugotojais buvo būtent finikiečiai. Archeologiniai radiniai ir istorijos tyrinėjimai rodo, kad finikiečiai (arba kažkuri kaimyninė šalis) atrado būdą išgauti piešinius ant audinio ypatingų technologijų dėka, kurios aišku neturi nieko bendro su šiuolaikinėmis. Tačiau rodo dauginimo sistemos atsiradimą, atvaizdo atkartojimo sistemos gimimą. Tų laikų šilkografija tai technologija, kuri atkartodavo ne sudėtingus piešinius ypatingų matricų, šampų dėka. Ant gaminio, specialiais tamponais, pagamintais iš įvairių audinių, būdavo užnešami dažai. Šis metodas patobulėjo tik praėjus 18 amžių, kažkur 1185-1333 metais Kamakuros mieste (Nipon sala), tuometinėje Japonijos sostinėje. Šiame mieste ypatingai žydėjo menai, tame tarpe ir spauda. Buvo dekoruojama samurajų ginkluotė, papuošimai arkliams ne tik trafaretiniu metodu, bet ir genialia naujove. Kadangi sudėtingesni piešiniai išpjaustyti kaip trafaretas neišlaikydavo visumos, tada jie būdavo klijuojami ant savotiško sietelio, kuris buvo iš žmogaus plaukų siūlelių, įtemptų ant medinio rėmelio. Naudojant šį būdą trafaretinis atvaizdas išlaikydavo visumą, o kada tamponas sumirkytas dažuose prisipausdavo prie audinio, plonyčių plaukelių ant piešinio nesimatydavo. Šis medodas Viduramžių Europoje išplito, ypatingai XVI amžiaus pabaigoje Anglijoje ir Prancūzijoje. 1750 metais Žanas Paviļjonas⁴⁷ pradėjo gaminti tapetus metodu, kurį pavadino Pochoir⁴⁸. Jau XVIII amžiuje šis menas išplinta beveik visose pasaulio šalyse ir ypač Amerikoje, kur naudojant šį metodą buvo dekoruojami baldai, sienos, audiniai metalo gaminiai. Kaip grafikos technika šilkografija atsirado XX amžiaus pradžioje, didžiulis žingsnis pirmyn buvo padarytas 1907 metais, kada kažkoks Simon iš Mančesterio užpatentavo spausdinimo per šilko audinį procesą. Šilką jau buvo galima daug stipriau įtempti, atsirado dydžių stabilumas, dažų užnešimui guminių volelių panaudojimas (vėliau ir dabar

⁴⁷ Žanas Paviļjonas – prancūzas XIII amžiuje grafikoje pradėjęs naudoti šabloninį piešimą.

⁴⁸ Pochoir – šabloninis, trafaretinis piešimas ant popieriaus, audinio, metalo.

naudojami guminiai rakeliai). Išradimas buvo katalogizuotas *silk screen printing* pavadinimu (angl. – spausdinimas šilko tinkleliu). Todėl šiuolaikinis „šilkografijos“ pavadinimas yra jaunas. Nuo to meto, kada buvo išrastas minėtas spausdinimo per šilkinį sietelį būdas, prasidėjo spausdinimas ant bet kokio pagrindo gaminių: audiniai, keramika, popierius, medis, plastikas, lipdukai, ir įvairiausio „plauko“ nestandartinė produkcija, tokia kaip automobilių numeriai, kelio ženklai arba gesintuvai⁴⁹. 1938 JAV pradėta taikyti nekomerciniams tikslams, ypač paplito XX amžiaus II pusėje, Lietuvoje įsitvirtino nuo 1970⁵⁰.

Lietuvoje šilkografijos pradininku laikomas Mikalojus Povilas Vilutis⁵¹. Jo kūrybos negalime priskirti nei vienai to meto vyraujančiai stilistinei krypti, jie buvo per daug modernūs, avangardiški ir nesuprantami 70 – ujų metų Lietuvos dailėje.

Dar vienas žymus menininkas dirbęs vakaruose – Andy Warhol. Jis pop art'o atstovas, kurio darbuose vaizdas daug kartų pakartojamas, arba išdidinamas. Vienas iš žymesnių jo darbų tai Merlyn Monroe portretų serija, idealus pakartojimas negalimas, bet pakartojimų išvengti taipogi negalime.

Eduardas Paolocias (Eduardo Paolozzi) Didžiojoje Britanijoje 1965 m. išgarsėjo šilkografijos kūrinių rinkiniu „Kai yra kada“, kuris nurodomas kaip pirmasis šios technikos šedevras⁵². Šio menininko darbų galima rasti internetiniu adresu <http://www.the-artists.org/ArtistView.cfm?id=239B6333-C5CF-11D4-A93800D0B7069B40>.

Grafikos konceptualėjimas Lietuvoje suintensyvėja paskutinį XX a. dešimtmetį. Tačiau dauguma lietuvių grafikų liko ištikimi išbandytam ir tvirtai įvaldytam klasikiniam – tautiniam – stiliui. Tad iš esmės grafikos žanro evoliuciją tenka sieti tik su keliais eksperimento keliu pasukusiais menininkais – Kęstučiu Vasiliūnu, Redu Diržiu, Egmontu Bžesku ir Kęstučiu Grigaliūnu⁵³.

Kęstučio Grigaliūno darbuose žaidžiama pasaulinės civilizacijos meniniais įvaizdžiais, atributais, stereotipais. Tuo pat metu ironiškai ir intelektualiai manipuluojama ir vietinės kultūros klišėmis. Šilkografijos darbuose atsiranda pasikartojančių elementų, komponuojami iki nuobodumo pažįstami keli Marilyn Monroe veidai, Coca Cola skardinių atvaizdai.

Vienas iš žinomų grafikų Šiauliuose dirbantis šilkografijos technika – Vaidotas Janulis. Galima drąsiai teigti, kad menininkas puikiai išmanantis šią techniką geba kurti įdomias siužetines kompozicijas turinčias gilią idėjinę mintį. Aktyvia kūrybine veikla užsiima nuo 1982 m. Menininko

⁴⁹ <http://www.mediapro.lt/impro/spauda-info/silkografija-info/> žr. 2006 05 14

⁵⁰ <http://www.ipc.lt/wg/php/wg.php?zs=9&zn=1> žr. 2006 05 14

⁵¹ http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=2965&kas=straipsnis&st_id=3084 žr. 2006 06 16

⁵² http://www.info.lt/index.php?page=naujienos&view=naujiena_arch&id=60595 žr. 2006 06 16

⁵³ [http://www.culture.lt/daile/01\(1\)/ikg.htm](http://www.culture.lt/daile/01(1)/ikg.htm) žr. 2006 06 16

darbų galima rasti apsilankę šiuo internetiniu adresu
<http://www.menas.siauliai.lt/article/articleview/128/1/20/>.

Šilkografijos technologija

Šilkografija – tai sistema technologijų, kurios leidžia užnešti storą sluoksnį dažų arba pastos, atsiranda reljefas, ypatingas (jei reikia) blizgesys, spalvų sodrumas. Šilkografinėje spaudoje vidutiniškas dažų sluoksnis eina nuo 10/12 mikronų iki 500 ir dar didesnio dažų sluoksnio (daugkartinis užnešimas). Šilkografijoje kaip niekur kitur gausu įvairių efektų – pavyzdžiui galima sukurti gražų dekoratyvinį aukšto reljefo efektą dedant specialius dažus, kurie iškyla kaip mielinė tešla. Galima spausdinti vaizdus ant visų rūšių popieriaus ir kartono, lipnios plėvelės, polietileninių maišelių, tekstilės, ant kilimėlių “pelei”, galimas papildomas užspausdinimas ant įvairių jau atspausdintų spauda gaminių – ant knygų viršelių, kalendorių ir pan. Taip pat liniuotės, plastikinės kortelės, kompaktiniai diskai ir t.t. Šios rūšies spauda nebijo atmosferos poveikio, todėl produktus tinka naudoti lauko sąlygomis⁵⁴. Atsiradus kompiuteriams supaprastėjo formų gaminimas, prieš spausdinant turime turėti formą, matricą, trafaretą, kurio pagalba bus išgautas vaizdas. Šilkografijos trafaretas paruošiamas labai paprastai: kompiuteryje suformuotas vaizdas specialiu aparatu (imagesetter) išvedamas ant skaidrios juostos (permatomos PVC plėvelės) (žr. Priedas 1). Per šią juostą apšviečiama forma, kurioje užsifiksuoja vaizdas. Forma susideda iš rėmo aptraukto labai tankiu poliesterio tinkleliui ir foto polimero, kuris užtepamas ant tinklelio specialiu būdu. Apšvietus iš formos išsiplauna neapsišvietusi foto polimero dalis, o apšviesta dalis sutvirtėja. Jei reikia kelių spalvų daroma atskira forma kiekvienai spalvai. Šilkografijoje naudojama ypatingai plati gama ir įvairias fizikines ir chemines savybes turintys dažai: fluorescentiniai, putojantys, šviečiantys tamsoje, termoaktyvūs, turintys savyje įvairių metalų plastikų, silikonų, klijų ar kitų konkrečiu atveju reikalingų cheminių medžiagų. Tam naudojama rankinė, pusiau automatinė arba pilnai automatinė įranga⁵⁵.

Naudojant šilkografijos techniką galima įvairiais atspalviais sukurti preciziškus, įdomius kūrinus. Tam reikia šių reikmenų, medžiagų ir įrankių:

- atšviestas paveikslukas ant permatomo plastiko ar permatomo popieriaus;
- medinis rėmas užtemtas šilkinio tinkleliu;
- tamsi patalpa;
- ventiliatorius;
- chemikalai (foto emulsija);

⁵⁴ <http://www.progretus.lt/silkografija.php> žr. 2006 05 14

⁵⁵ <http://www.mediapro.lt/impro/spauda-info/silkografija-info/> žr. 2006 05 14

- lovelis jiems uždėt ant šilko;
- stalas su stiklu;
- stipri lempa (~300vatų);
- knygų, ar šiaip sunkių daiktų;
- šalto vandens;
- indų ploviklio ir kempinės;
- rakelis (brauklė), kuriuo spaudžiami dažai;
- aliejiniai dažai;
- terpentinas, tirpiklis 646;
- lipni juosta, laikraščiai, skudurėliai tinklui valyti.

Medinis rėmas aptrauktas labai tankiu poliesterio tinkleliu ir foto polimero (šilku) ant jo uždedama foto emulsija, tam reikia apie 10 cm lovelio. Lovelis pripildomas emulsijos pridedamas prie tinklelio ir užtraukiamas prispaudus tiek iš vienos, tiek iš kitos pusės. Likusi emulsija supilama į indą į kuri nepatenka saulės spinduliai, o rėmas padedamas į tamsią patalpą su ventiliatoriumi, išdžiūti. Išdžiuvus tinklui ant stiklinio stalo su paruoštais piešiniais uždedamas rėmas. (Svarbu, kad piešinys ant permatomos plėvelės būtų ta puse, kokia juos norima matyti ant šilko). Ant tinklo uždedamas svoris, kas jis būtų pilnai prispaustas prie stiklo, nes jei atsirastų tarpai, piešinys gautųsi netikslus. Įjungiamo lempa po stalu ir nuo jos šviesos stiprumo priklauso laikas per kurį apsišvitina tinklas, jis gali trukti nuo 10 min. iki 1 val. 30 min. (žr. Priedas 2). Čia jau reikia patiems išsiaiškinti. Praėjus tam tikram laiko tarpui išjungiamo šviesa ir tinklas nešamas į vonią, pradedamas atsargiai plauti. Sušlapinus tinklą vandeniui kelias minutes palaukiame, nes chemikalai dar silpnai laikosi ant tinklo, vėliau su stipria srove išplaunamos vietos kur nepateko šviesa ir gavosi norimas piešinys. Tinklas paliekamas džiūti. Išdžiuvus, tinklo kraštai, ten kur nepateko emulsijos, užklijuojami lipnia juoste, kad ant popieriaus nepersispaustų dažai. Rėmas įstatomas ir sutvirtinamas, kad neslankiotų, staklėse. Pasiruošiami dažai, kurie nedideliu kiekiu užpilami tinklo viršutiniame krašte ir rakelio pagalba braukiami per tinklą po kuriuo yra popierius, taip gaunamas vaizdas. Gautas atvaizdas ant popieriaus paliekamas parai džiūti. Tokiu pat principu daromas antras piešinys, kuris spaudžiamas ant pirmojo (žr. Priedas 3). Galimas tinklo padengimas retušu ant kurio vandens pagalba formuojamas vaizdas jį nusausinant (žr. Priedas 4, 5).

Grafiniai redaktoriai

Pradiniams eskizams ir bendram vaizdui gauti naudojamos kompiuterinės programos vadinamos grafinais redaktoriais. Pagrindiniai iš jų – CorelDRAW ir Adobe Photoshop. Darbas kompiuteriu pranašus tuo, kad atsiranda galimybė kopijuoti, klonuoti, išskaidyti sukurtą vaizdą ir

prireikus vėl jį sujungti. Šiuo atveju palengvinamas pradinis darbas: sukuriamas linijinis piešinys, jis perkeliamas į kompiuterį, toliau darbas vyksta dėliojant plokštumas pelės pagalba ir kuriant spalvotą norimą vaizdą jį sluoksniuojant. Išsaugoti atskiri sluoksniai vėliau išleidžiami ant skaidrių, kurios naudojamos šilkografijos technikoje. CorelDRAW – vektorinės grafikos redaktorius. Šios kompiuterinės programos pagalba galima piešti laisvų formų piešinius bei kreives, redaguoti fotografijas, galima rinktis ir naudoti įvairias formas. Suformuoto objekto forma bei kontūrą galima spalvinti kita spalva, nepatikusią keisti. Pagrindinė valdymo priemonė yra pelė, kurios pagalba galima pasirinkti norimą darbui funkciją, formuoti kontūrą bei jį keisti (žr. Priedas 12, 13). Adobe Photoshop – taškinės grafikos redaktorius. Naudojamas fotografijoms apdoroti, redaguoti bei galima ant fotografijos formuoti kitą vaizdą, piešti pelės pagalba. Šios programos pagalba kuriama tinklo faktūra, išleidus ją ant skaidrės naudojama šilkografijoje.

SEKSUALUMO DISEKCIJOS KOLEKCIJOS KONCEPCIJA

„Seksualumo disekcija“ (lot. *dissectio* – perpjovimas) – skverbimasis į žmogaus vidinio seksualumo erdves, vaizduojant dviejų skirtingų žmonių destruktivizuotų kūnų plastikos interpretacijos lakštinėje grafikoje. Šiuolaikiniame pasaulyje vidinės seksualumo erdvės – užslopintos, o pirmenybę užima išorinio seksualumo veiksnys. Jau nuo pat pasaulio sukūrimo pradžios šalia viena kitos buvo dvi jaučiančios būtybės, dažnai nesuprantančios viena kitos poreikių ir norų, bet siekiančios abipusės dvasinės ir kūniškos vienovės. Vyras ir moteris – du vieno reiškinių poliai. Vyro seksualinė energija – ugnis, moters – vanduo. Taip sukuriama dieviškoji jungtis, pasikeičiama energijomis. Visas pasaulis sukasi apie šiuos du polius, pagrindinė ir neišsenkama tema kuria domisi visi ir visada. Nežavi mūsų visuomenė, paisanti keistų taisyklių, draudimų, elgesio normų, tabu. Lietuvoje seksualumo kultūra – urvinio žmogaus lygio. Štai Rytų šalyse seksualinis auklėjimas prasideda nuo vaikystės. Lietuviai droviasi kalbėti apie tai, ką daro nesidrovėdami. Dažnai tiek iš vienos, tiek iš kitos lyties labai daug reikalaujama iš to kyla nesusikalbėjimas, pataisyti tokius santykius galima išnykus žmonių mąstyme didžiajai klaidai apie lyčių nelygybę, nei vyras, nei moteris nėra vienas už kitą viršesnis, protingesnis ar svarbesnis. Jie, du lazdos galai, du sąmonės pradai, papildantys vienas kitą. Seksualumo tema nagrinėjama labai skirtingais būdais, įvairiais požiūriais ir išreiškiama įvairiomis meno išraiškos priemonėmis. Vienas iš požiūrių apie seksualumo buvimo sampratą mene, atskleidžiama šioje grafikos darbų kolekciijoje. Noras pažvelgti iš kitokių matymo pozicijų į šį reiškinį paskatino plačiau pasidomėti vyro ir moters santykiais, seksualumo interpretacijomis įvairiose gyvenimo prizmėse. Didelis dėmesys nukreiptas į dviejų žmonių jausminę skalę, į transformuotų figūrų spalvinę bei faktūrinę raišką, prisilietimo svarbą abipusiame bendravime. Žmonių tarpusavio santykiai gera dirva analizei, kūrybinei „kančia“. Seksualumui gyvuoti reikalingi du jaučiantys žmonės. Siekiama parodyti būtent šių jaučiančių žmonių – būtybių, kūno plastikos kalbą, transformuotame pavidale, judesių dinamiką, prisilietimų svarbą abipusiame bendravime. Rodomas pradinis žingsnis link to gilesnio bendravimo, kuris seksualumo sampratoje užima anaipol ne paskutinę vietą. Skatinama pažvelgti į dviejų harmoningų, papildančių vienas kitą būtybių jausminės meilės išraiškas. Šios koncepcijos idėja pakankamai seniai nešiota ir „virškinta“ minčių mišrainėje, kalbama apie dviejų būtybių ryšį, bet į šį bendravimą norima, o gal tiksliau, siekiama įterpti ir mistinio, pasąmoninio pasaulio. Kurdamas vizualius vaizdus ir dėstydamas mintis ant popieriaus semiasi minčių ir naujos informacijos iš visuomenėje sukauptos duomenų bazės, bet susiduri su kliūtimi – šių duomenų neužtenka, o galbūt jų ir nėra pakankamai daug norint analizuojamoje temoje rasti visus norimus atsakymus. Dėl šios priežasties kuriamos naujos koncepcijos įnešančios gyvumo ir savitumo į nagrinėjamą temą.

Pakankamai giliai, mano kaip kūrėjo sąmonėje, įsiskverbė realizmas, tikslų ir nekintančių dėsnių konstatavimas. Šis geras trūkumas palaiapsniui užleidžia vietą naujų koncepcijų kūrimui bei realizavimui meno kūrinyje. Kartais reikia pabėgti nuo realiai dėsningo pasaulio matymo ir jo fiksavimo norint savo kaip menininko erdvėje išvysti pakitusias objektų formas. Gražiai minčių kloduose sužaidžia realistinis ir mistinis pasaulis, todėl siekiama visą šį vizijų pasaulį interpretuoti vizualiame formate.

Grafikos darbų kolekcija išlaiko savo pavadinimą „Seksualumo disekcija“, kurioje kuriamų vaizdinių pagalba siekiama užfiksuoti vidinio seksualumo erdves. Pagrindinis siekis, pasikartosiu, meno kūriniais nubrėžti ribą tarp moralinio ir pornografinio seksualumo. Kolekcijoje vyraujančiu vidinio seksualumo pajautimu norima pažadinti žmoguje menininką. Norima „priversti“ žmogų galvoti apie teigiamus jausmus kaip antai: meilė, simpatija, seksualumas, taip perduodant geras, romantiškas emocijas. Darbuose galima rasti tik autoriui būdingos simbolinės kalbos, dažnai tiesiogiai neparodomas, bet esančios. Kiekvienas menininkas susikuria simbolių kalbą, kuria bendrauja su žiūrovu. Čia ji pasiekiami tik panašiai maštančiam ir panašiu keliu einančiam žmogui. Tai kas matoma, dar neatskleidžia tikrosios tiesos, tai kas nematoma, negali egzistuoti be vizualaus pavidalo, iš to kyla ir diskusija.

SEKSUALUMO DISEKCIJOS kolekciją sudaro dvylika šilkografijos darbų:

1. Etapas Nr. 1
2. Etapas Nr. 2
3. Etapas Nr. 3
4. Etapas Nr. 4
5. Etapas Nr. 5
6. Etapas Nr. 6
7. Etapas Nr. 7
8. Etapas Nr. 8
9. Etapas Nr. 9
10. Etapas Nr. 10
11. Etapas Nr. 11
12. Etapas Nr. 12

Dvylika šilkografijos darbų įvardinu „Etapais“ – darbai turintys numerius, kadangi „Seksualumo disekcija“, tai seksualumo kaip reiškinių „perpjavimas“, analizavimas, tai šiuo atveju etapiškumas būtinas skverbiantis į seksualumo vidų. Šis „perpjavimas“ vyksta etapiškai, atverčiant vis

naują nematomą sluoksnį link seksualumo supratimo.

Kiekvienas grafikos darbas papildo vienas kitą, tai tarsi siužetų metamorfozė, vaizdų transformacija ar susiliejimas į vieną visumą. Todėl labai sunku analizuoti vieną kūrinį, kai visi sudaro visumą. Siužete yra užkoduota autoriaus intuicija, dar nesupurvinta skaudžių įvykių gyvenimo patirtis, transformacijų ieškojimas žmogaus išgyvenimuose. Gilinantis į darbus būtų galima teigti, kad turinys yra mistifikuotas, fantastinis ir pilnas „nesupurvinto“ seksualumo. Vyrauja vizuali jausmų gama, kuri kontaktuoja su grafikos kolekcijos vertintoju. Atsirandantis pasakojimas, palieka mažai erdvės naujo interpretuoto pasakojimo kūrimui, tikimasi, kad šis apribojimas leis meno vartotojui greičiau prisitarti prie autoriaus sukurtos tiesos, ir jai pritarti, ar paneigti. Atsiranda noras, atsiriboti nuo visuomenės siūlomų normų ir pačiam sukurti naujas. *Svarbiausia – vizualumas, o ne kūrinio reikšmė*, pagal Z. Beksinskį⁵⁶, jis visiškai atsiduodavo jausmams, o ne protui⁵⁷. Gaila, bet pakol kas to padaryti nepavyksta, pakankamai stipriai laiko proto gniaužtai.

Seksualumo disekcija – tai vyro, kaip vandens ir moters, kaip ugnies susiliejimas. Skirtingų savo prigimtimi būtybių bendro tikslo siekimas. Artimų savo siela ir kūnų žmonių harmoningos jungties siekimas. Šiuose šilkografijos darbuose vaizduojamas dviejų žmonių bendravimas, dviejų žmonių buvimas kartu, švelnūs sustingę prisilietimai. Atskleidžiama tik ta gražioji, nesupurvinta, bendravimo pusė, vengiama neigiamų emocijų.

Kompozicija centruojama, sprendžiama uždaramė kontekste, formos perteikiamos tonais, šviesa ir šešėliais. Galbūt kitiems centrinė kompozicija kelią nuobodulį, bet ja siekiama kurti ramų vaizdą, įcentruojant dvi figūras bei „paryškinant“ jų svarbumą darbuose. Tai augimas iš centro. Ja kuriamas ramaus užbaigtumo ir dekoratyvumo pojūtis. Šiuo atveju ji leidžia geriau išspręsti piešinio idėją bei įgyvendinti pradinę mintį piešinyje. Svarbią vietą kūrinuose užima spalvos. Dažnai pastebime, kad tam tikros spalvos sukelia ypatingas sielos būsenas. Spalva gali nuraminti, sutaukyti ar priešingai, erzinti, sukelti neigiamas emocijas. Remiantis savo pojūčiais, stengiamės naudotis ta spalvine gama, kuri labiausiai atitinka mūsų vidinį pasaulį. Kaip žinoma, spalva išreiškia mūsų individualumą ir tą nuotaiką, kuri mums yra maloniausia. Tačiau gamtoje egzistuoja tam tikri dėsniai – spalvų poveikis psichologinei žmogaus būsenai. Raudona, mėlyna ir geltona – trys pagrindinės spalvos. Geltona turi jaudinantį, linksną poveikį. Mėlyna – raminanti, taip pat suteikianti gaivumo jausmą. Raudona ir jos atspalviai – dinamiška, aktyvi, agresyvi⁵⁸. Šių spalvų, atspalvių deriniai kelia vienokias ar kitokias emocijas, kurių pagalba kuriama vidinio seksualumo nuotaika kartais nuklystanti į šalto agresyvumo, kartais į vaikiško naivumo prizmę.

⁵⁶ Z. Beksinskį (1929 - 2005) – žinomas lenkų dailininkas, tapytojas.

⁵⁷ <http://www.museummorpheus.com/contemp/beksinski/biography.htm> žr. 2006 05 12

⁵⁸ http://www.delfi.lt/news/DELFI_for_women/new_forms/article.php?id=8420522 žr. 2006 05 26

Žmogaus kaip objekto, jo transformuoto kūno kalba labai svarbi šiame magistriniame darbe, juolab, kad plėtojama seksualumo tema, prisilietimų svarba abipusiam bendravimui. Nors pats judesys sustingęs laukime, jis pakankamai ryškiai jaučiamas mūsų vaizduotės klotuose. Kūno kalbą sudaro žmogaus laikysena, tam tikri kūno judesiai, gestai, mimika. Didžioji dalis informacijos perduodama ne verbaliomis bendravimo priemonėmis. Mylimo žmogaus prisilietimai, apkabinimai ramina, šalina įtampą, įkvepia drąsos ir sušildo sielą, tai stengiamasi užfiksuoti šilkografijos darbuose.

Kalbant apie figūras, tai jos pakankamai statiškos, nesiekiami atvaizduoti realistinį, anatomicinį žmogų. Žmogaus figūra, kaip pagrindinis analizuojamas objektas, išlieka, tik pakitusia išorine tekstūra. Tai pasireiškia tamsiomis figūromis, griežtu šešėliu, raštinių sluoksnių kūrimu. Atsirandantį griežtumą sušvelnina nedideli atsitiktiniai plėmai.

Kalbant apie „Seksualumo disekcijos“ grafikos darbų kolekciją galime teigti, kad seksualumo interpretacijos vizualiame pavidale puikiai įsiterpia į meno sferą ją papildydamos. Tai liudija magistriniame darbe pateikta medžiaga.

IŠVADOS

Vadovaujantis teorine medžiaga, galima teigti, kad seksualumas, žvelgiant per istorijos prizmę ir kalbant apie šiandieną, meninėje raiškoje yra pakankamai aktualus.

Turėdamas pradinę „permatomą“ idėją, stengiesi kokybiškai ją realizuoti pasirinkta technika bei suprantamai išdėstyti mintis skaitytojui analizuojant darbus. Magistriniame darbe, buvo siekta atskleisti meilės, seksualumo prigimties esmę, kurti įdomias siužetines kompozicijas, tobulinti žinias pasirinkta šilkografijos technika. Ar galime teigti, kad šie siekiai buvo įgyvendinti? Taip. Seksualumo bei meilės teorijų pagalba pagilintos žinios apie šalia vykstančius procesus, žinoma matomus, bet paviršutiniškai suprantamus. Tikimasi, kad ši teorinė medžiaga nors iš dalies padės skaitytojui, norinčiam daugiau sužinoti šia tema. Nors ir pakankamai turint žinių apie šilkografijos technika, galima sužinoti vis ką nors naują, taip kaupiamas menininko žinių bagažas, kurį ateityje galima panaudoti mokymosi įstaigų sferoje. Pagrindinis iš siekių kuriant kolekciją „Seksualumo disekcija“ nubrėžti moralines seksualumo ribas, juolab, kad gerai paklaidžiojus interneto labirintuose galime rasti naujos „gašlios“ informacijos, iškraipančios seksualumo sampratą. Dėl šios priežasties šilkografijos darbuose sužaidžiama romantiškomis, teigiamomis emocijomis.

Nors ir buvo kalbama apie tai, kad kolekcijos pradinė idėja nuo galutinės pasikeitė 180 laipsnių kampu ir, kad kiekvieną kartą permąstant šią temą galima interpretuoti naujai, bet dabar galima džiaugtis gautu rezultatu ir būti patenkintam nieko nekeičiant. Šis magistrinis darbas tai dar vienas svarbus etapas gyvenime, gautų žinių apibendrinimas bei kūrybinių galių realizavimas. Su kiekvienu svarbiu etapu ateina kitas svarbesnis, kurį puolama įgyvendinti visomis jėgomis.

Kiekvienas žmogus savaip interpretuoja matomą vaizdą, vieniems jis patinka, kitiems ne, bet šie grafikos technika atlikti darbai turi savo šarmo, kurio negalima nepastebėti.

LITERATŪRA

1. Algirdas Gaižutis. „Menų giminystė“ – K., 1998
2. Lance Dane. „Kama Sutra“ – V., 2005
3. Vigmantas Butkus. „Kūnas Lietuvių Kultūroje“ – Š., 2000
4. Zygfridas Šnablis. „Seksologijos pagrindai“ – V., 1990
5. Antanas Andrijauskas. „Grožis ir menas“ – V., 1996
6. Ėrichas Fromas. „Menas mylėti“ – K., 2004
7. „Europos mentaliteto istorija“ – V., 1998, p./47-88
8. Furst Maria. „Psichologija“ – V., 1998, p./165-170
9. Šiaurės Atėnai – 2001, rugsėjis 29, p.4
10. Parkas – 2005, sausis Nr.24, p.2
11. Hans-Jurgen Dopp. „Paris Eros“ – New York, 2004
12. Gilles Neret. „Erotika Universalis“ – German, 1994
13. Deke McClelland. „CorelDRAW 7 žaliems“ – K., 1997
14. Karbo Michael. „Adobe Photoshop 5.5“ – V., 2000
15. http://www.spa.lt/10_poziuriai.phtml
16. http://www.gyvybe.lt/uzgyvybe/19990203/uzg02-3_08.html
17. http://www.galiugyventi.lt/downloads/structure//Prostitucija_kaip_socialine.doc
18. <http://seksovadovas.ajau.lt/seksualumas.php>
19. <http://lt.wikipedia.org/wiki/Kamasutra>
20. <http://lt.wikipedia.org/wiki/Erotika>
21. <http://lt.wikipedia.org/wiki/Erotas>
22. <http://lt.wikipedia.org/wiki/Pornografija>
23. <http://lt.wikipedia.org/wiki/%C5%BDmogus#Seksualumas>
24. <http://lt.wikipedia.org/wiki/Seksas>
25. <http://www.spaceandmotion.com/kamasutra.htm>
26. <http://www.sociumas.lt/lit/nr12/Valentinas.asp>
27. <http://www.sociumas.lt/Lit/Nr1/meile.asp>
28. <http://www.saugesnisseksas.lt/lt/taipmylisipasaul/kamasutra-meilesvadovelis/>
29. <http://www.saugesnisseksas.lt/lt/taipmylisipasaul/tantra-indiskas-seksas/>
30. <http://www.saugesnisseksas.lt/lt/taipmylisipasaul/cybersex/>
31. <http://www.saugesnisseksas.lt/lt/seksasmiestas/seksoetiketas/>
32. http://www.moku.lt/darbai/moku.lt_meiles_esme_ir_prasme

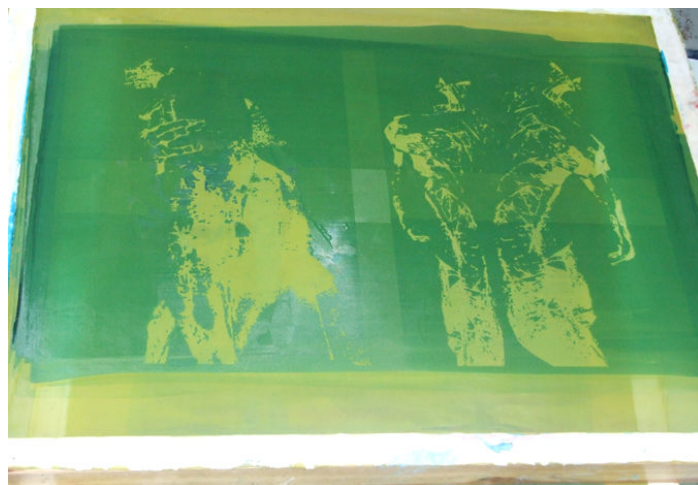
33. <http://ausis.gf.vu.lt/mg/nr/98/3/03erot.html>
34. <http://www2.omnitel.net/robertas/bsp/seksas.htm>
35. <http://www.charity.lt/biblija/meile.htm>
36. <http://www.spauda.lt/bible/prizme/sexual.htm>
37. <http://www.spauda.lt/mitai/greek/eros.htm>
38. http://www.delfi.lt/news/DELFI_for_women/new_forms/article.php?id=8420522
39. http://ct.svs.lt/lmenas/?leid_id=3072&kas=straipsnis&st_id=7784
40. [http://www.culture.lt/daile/03\(2\)/asm.htm](http://www.culture.lt/daile/03(2)/asm.htm)

PRIEDAI

Priedas 1

Priedas 2

Priedas 3

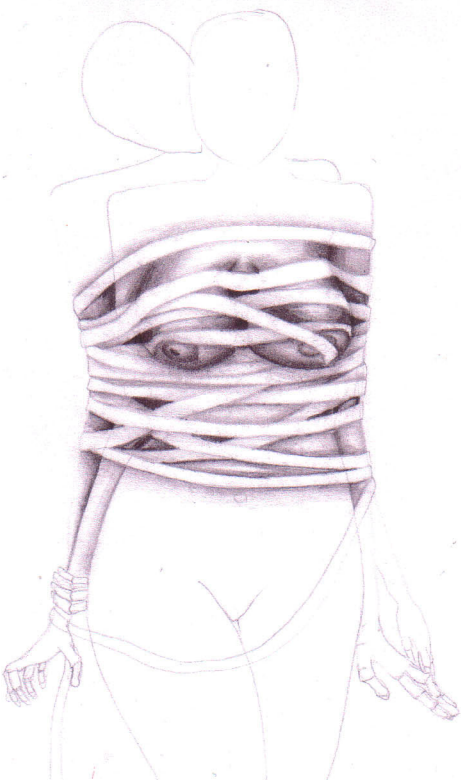
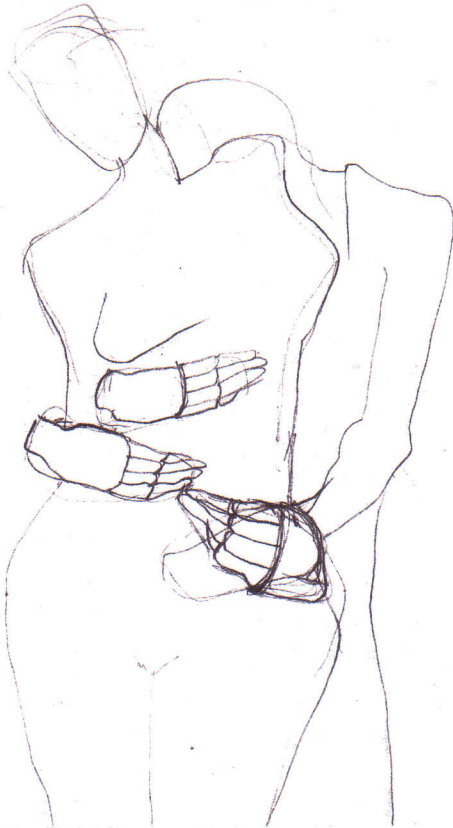
Priedas 4

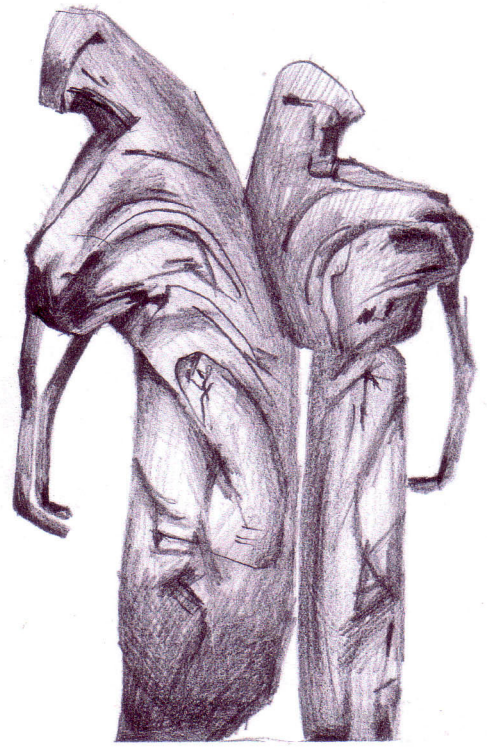
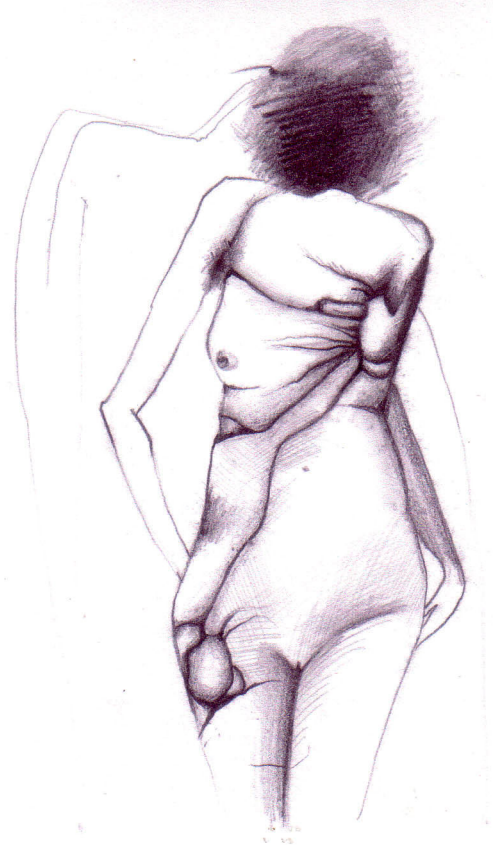
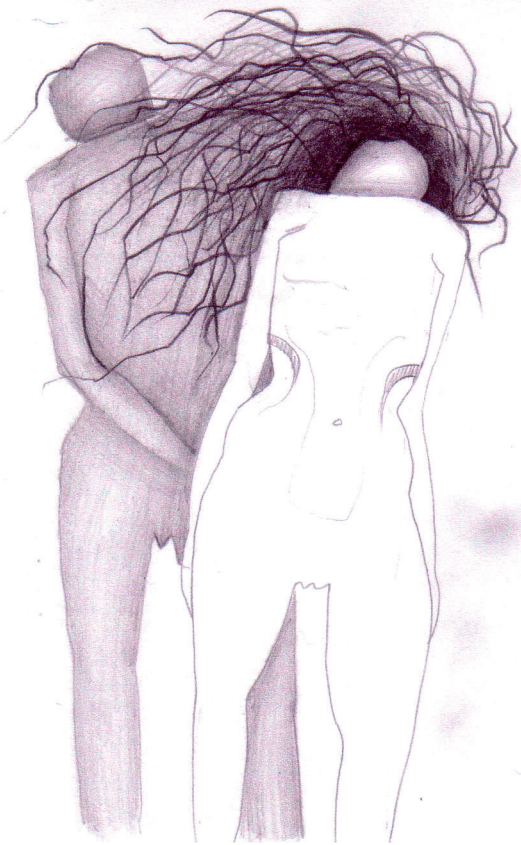
Priedas 5

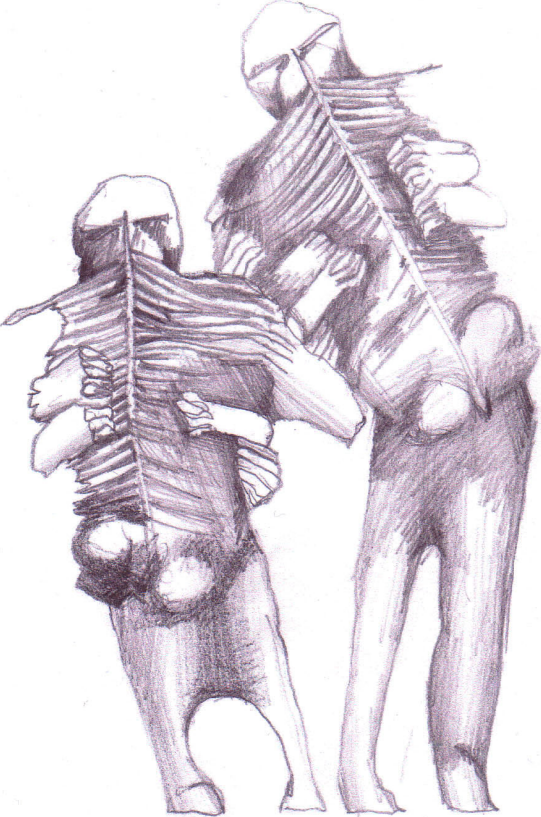

Priedas 6

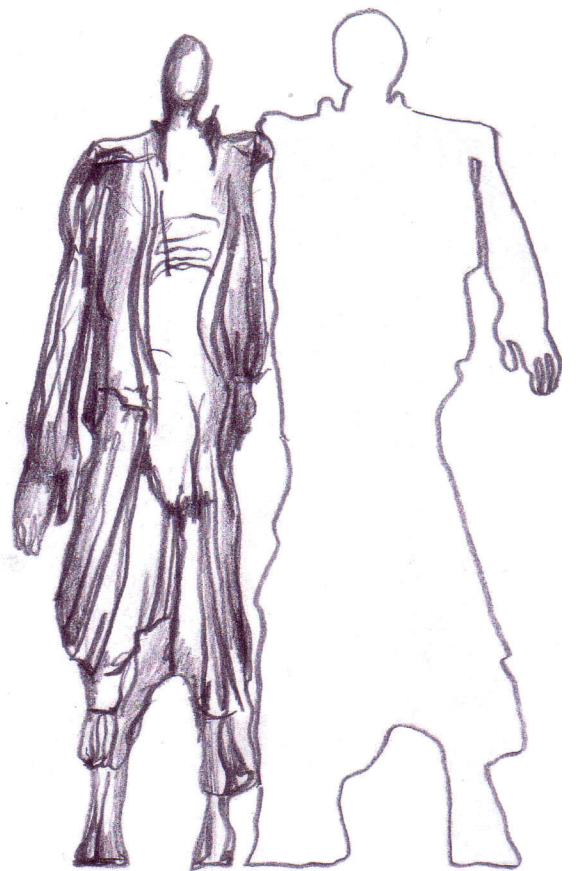
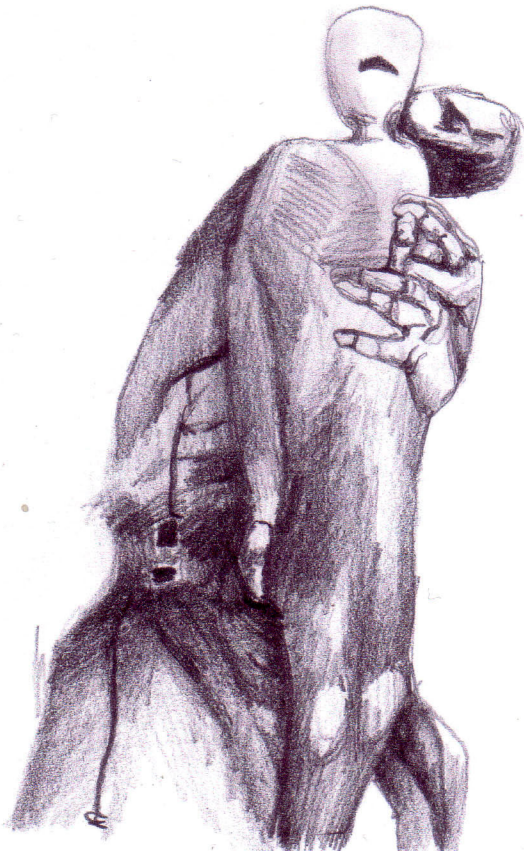
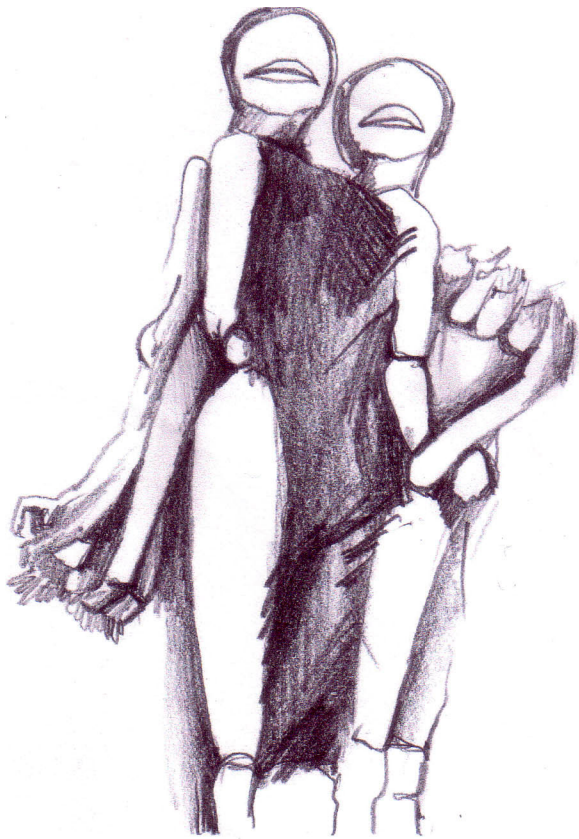

Priedas 7

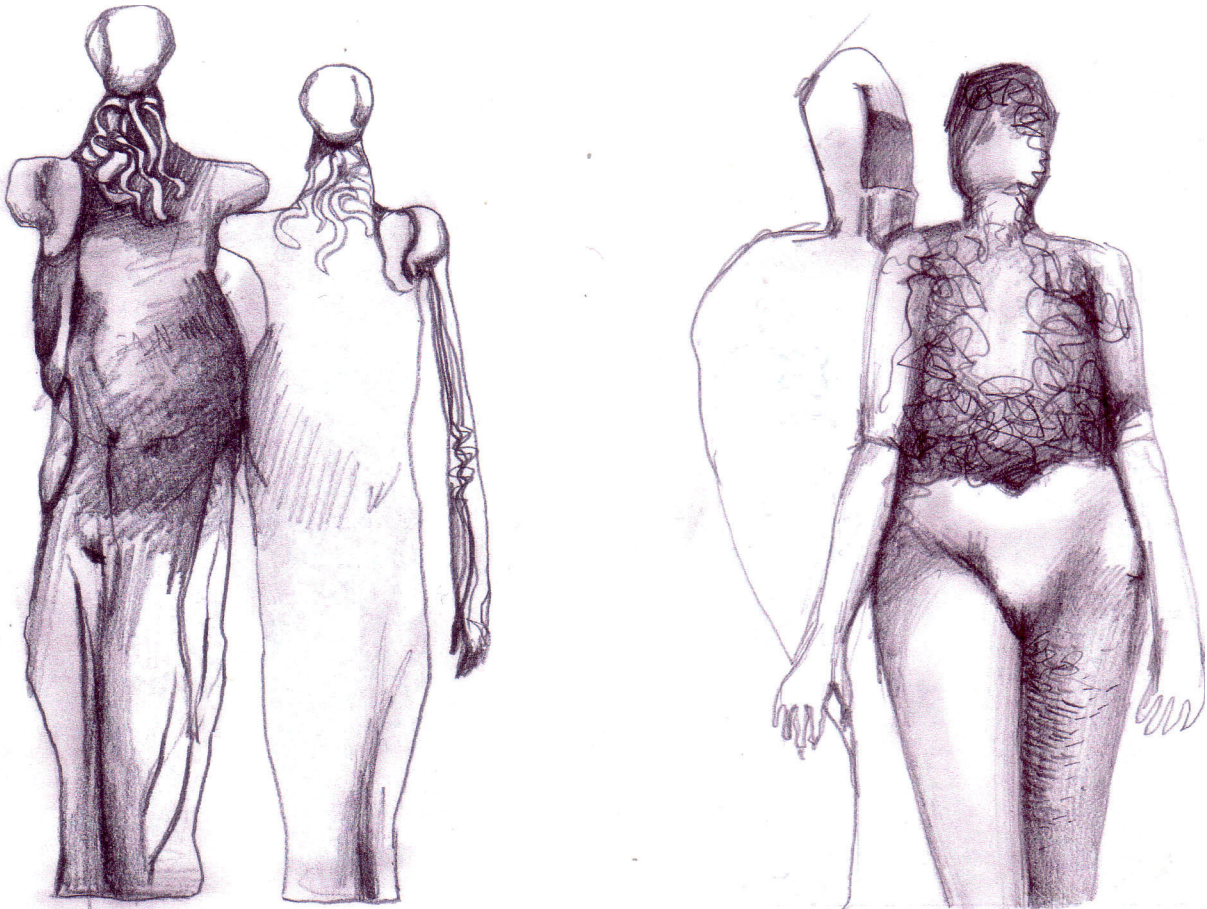

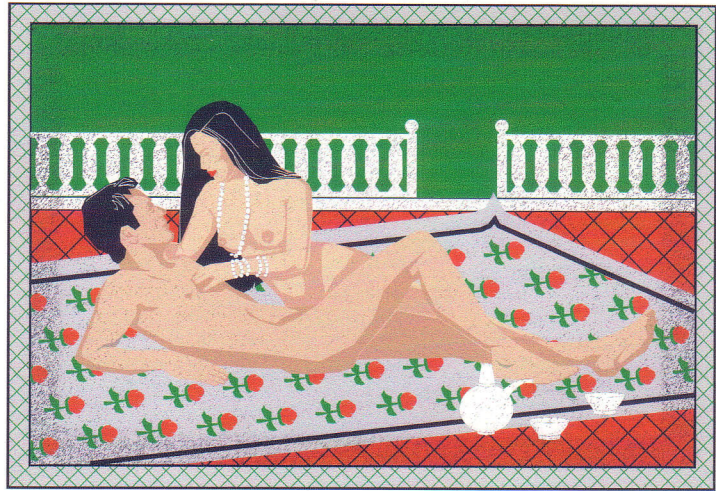

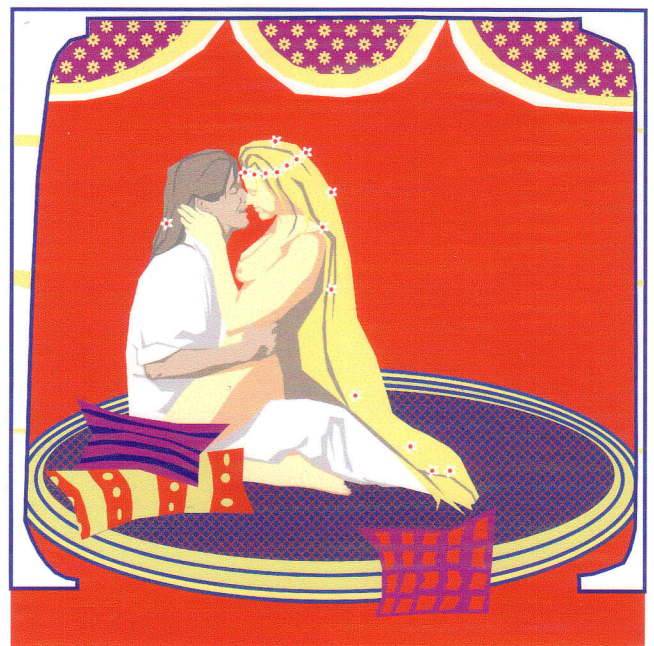
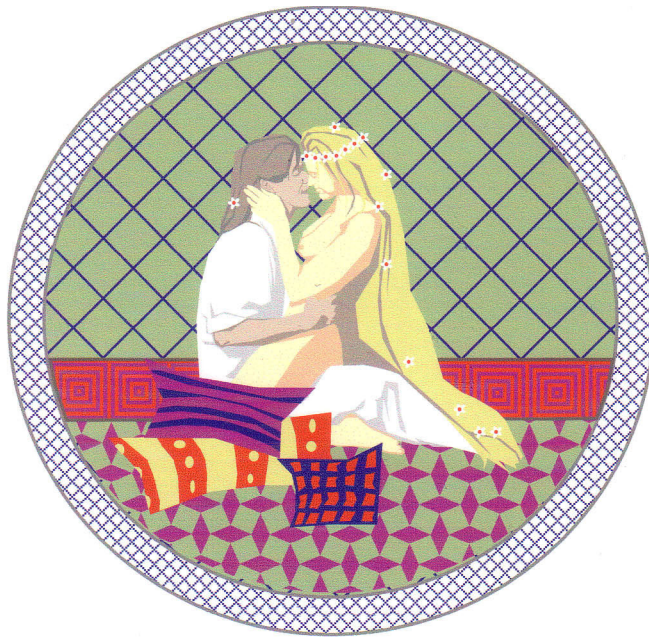

Priedas 11

Priedas 14
(šilkografija)

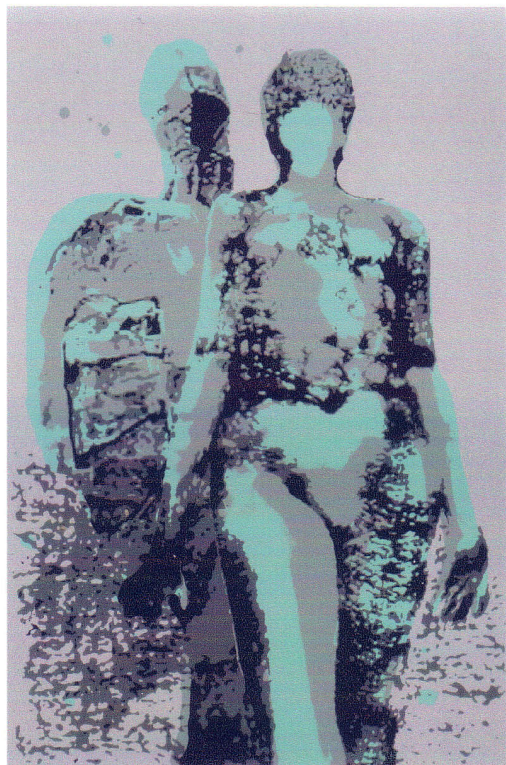
Priedas 15
(šilkografija)

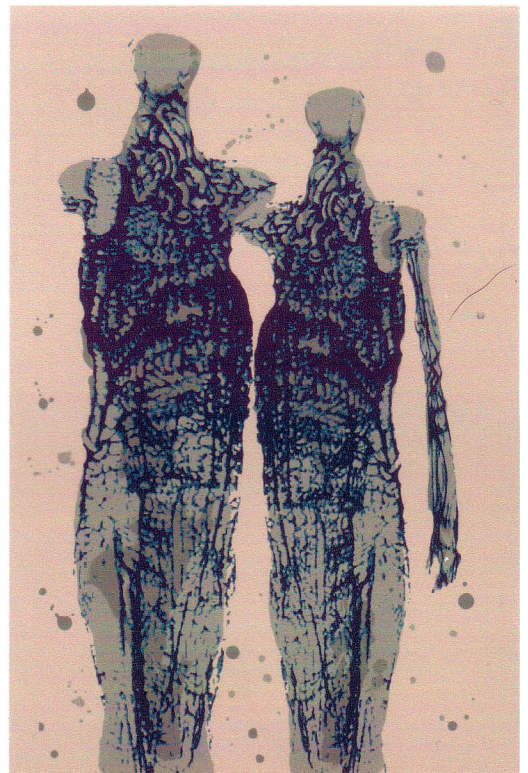
Priedas 16
(šilkografija)

Priedas 17
(šilkografija)

Priedas 18
(šilkografija)

SEKSUALUMO DISEKCIJA

E. d'etats 6/13 Šilkografija „Etapas Nr.1“ 38x25 2006

E. d'etats 10/13

Šilkografija

„Etapas Nr.2“

38x25

2006

E. d'etats 10/13 Šilkografija „Etapas Nr.3“ 38x25 2006

E. d'etats 10/19

Šilkografija

„Etapas Nr.4“

38x25

2006

E. d'etats 5/13 Šilkografija „Etapas Nr.5“ 38x25 2006

E. d'etats 7/13 Šilkografija „Etapas Nr.6“ 38x25 2006

E. d'états 15/19

Šilkografija

„Etapas Nr.7“

38x25

2006

E. d'etats 12/13 Šilkografija „Etapas Nr.8“ 38x25 2006

E. d'etats 7/13 Šilkografija „Etapas Nr.9“ 38x25 2006

E. d'etats 3/19 Šilkografija „Etapas Nr.10“ 38x25 2006

E. d'etats 13/14 Šilkografija „Etapas Nr.11“ 38x25 2006

E. d'etats 4/13 Šilkografija „Etapas Nr.12“ 38x25 2006